

ARGUS

Van Vogelvrij naar Kogelvrij

Juni 2026 | Jaargang 51 | Nummer 1

De Faunabescherming

50 jaar

Colofon

ISSN 0166-5073

Argus is het tijdschrift van De Faunabescherming.

Argus wordt twee keer per jaar toegestuurd aan donateurs die ten minste € 16,- per jaar betalen via onderstaande IBAN.

Sympathisanten betalen € 5,- per jaar. Indien u Stichting De Faunabescherming testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Donateursadministratie

Postbus 150, 6870 AD Renkum.

Voor adreswijzigingen en vragen over de jaarlijkse donatie kunt u ons mailen:

donateurs.adm@faunabescherming.nl

Betalingsgegevens:

IBAN: NL72 TRIO 0338 5400 91

t.n.v. De Faunabescherming, Renkum.

Bij betaling vanuit het buitenland gelieve ook te vermelden: BIC: TRIONL2U

Secretariaat

M. Veenstra

info@faunabescherming.nl

06-1601 0305

Postbus 150, 6870 AD Renkum

Penningmeester

G.S.L. Palsma van Voorthuizen

penningmeester@faunabescherming.nl

Bestuur

I.J. van den Abeele, Q. Hoogenboom, N.K. Koffeman,

H.H. Niesen, G.S.L. Palsma van Voorthuizen,

N.H.M. Putman, M. Veenstra, K.J. Collins

Redactie

Gerard Ellenbroek, Quintijn Hoogenboom

argus@faunabescherming.nl

Fotografie

foto's met copyright De Faunabescherming tenzij anders vermeld.

Website faunabescherming.nl

U vindt ons ook op X (@faunabeschermin), BlueSky en Facebook.

Vormgeving en grafische productie

Elan Media, Gemonde

Doelstelling

Stichting De Faunabescherming is een niet gesubsidieerde, landelijke vrijwilligersorganisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeleid.

Stichting De Faunabescherming tracht haar doel te bereiken door het voeren van acties en campagnes tegen de hobbyjacht en voor betere wetgeving en onderzoek. Waar in het wild levende dieren in de knel komen, nemen wij het voor ze op, ook in juridische procedures.

Inhoud

3	Redactioneel	De Faunabescherming: Na 50 jaar nog hard nodig!
4	Van het bestuur	Hoe het begon. Schade door boeren en jagers
8	Interview	Bruno Habertzettl. "Ik heb wel bedreigingen ontvangen, maar mijn vrouw en ik zijn nog niet verhuisd."
	<i>Kees Palsma</i>	50 jaar Faunabescherming
12	Column	Symposia
	<i>Marjolijn Veenstra</i>	
13	Hoogtepunten	
	<i>Quintijn Hoogenboom</i>	
18	Van het bestuur	De steun van een nieuwe generatie faunabeschermers
19	Column	50 redenen om te blijven strijden
	<i>Bibi Dumon Tak</i>	
20	Interview	Harm Niesen. De absurditeit van de jacht
	<i>Evi Vet</i>	
26	Actueel	Pulskorvisserij onmiddellijk verbieden!
	<i>Harm Niesen</i>	
28	Hoogtepunten	Vrijstellingen onder vuur
	<i>Quintijn Hoogenboom</i>	
30	Nog veel meer hoogtepunten	Acties
32	Interview	De Hubertusbekering van Rita, Ineke en Harry
	<i>Niko Koffeman</i>	Het loopt wel los
40	Column	jachthutten.nl
	<i>Koos Dijksterhuis</i>	
41	Hoogtepunten	Win markante prijzen verbonden met een turbulent verleden
	<i>Quintijn Hoogenboom</i>	50 jaar tegen de stroom in
42	Prijsvraag	
	<i>Redactie</i>	
48	Buitenland	De wijsheid van wolven
	<i>Stéphanie Palsma van Voorthuizen</i>	
54	Boekbespreking	Hugh Gallacher, oud-voorzitter van Stichting Kritisch Faunabeheer
	<i>Wilfred Roelink</i>	Steun De Faunabescherming
55	In memoriam	Overschot
	<i>Niko Koffeman</i>	
56	Webwinkel	
57	De Zwijnsociëteit	
	<i>Redactie</i>	
58	De buit van Voss	
	<i>Harry Voss</i>	
60	Vogelvrij	De mol
	<i>Ellen Putman</i>	

Voorpagina: illustratie Maria Tiqwah

Extra, ter gelegenheid van 50 jaar Faunabescherming, een poster en twee flyers, beide met prachtige illustraties van Wandalin van den Abeele:

A3 poster, ontwerp Rik Mobach

A6 flyer om nieuwe donateurs mee te werven, ontwerp Maria Tiqwah

Erratum

In de vorige Argus, 2025-2, is in het artikel 'Respecteer de wolf, schiet 'm niet dood', het interview met advocaat Bondine Kloostera, een hinderlijke fout ingeslopen. Ten onrechte is vermeld dat de afsluiting van het Groene strand op Ameland ook ten goede zou komen aan de *zwarte* stern. Hier had de strandbroedende *dwergstern* moeten staan. Dat geldt uiteraard ook voor de foto op pagina 25. De zwarte stern broedt niet op zandstranden maar zoetwatermoerassen.

De Faunabescherming: Na 50 jaar nog hard nodig!

Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur is verlost van jachtvriendelijke bewindslieden als Wiersma en Rummenie, die alles deden om jagers ter wille te zijn het natuurbeleid te saboteren. Tot aan de laatste vergadering van de ministerraad deed Jean Rummenie zijn best om de wolf vogelvrij te laten verklaren, maar zelfs de VVD voelde er niet voor dat nog even snel te laten regelen door de BBB. Dat neemt niet weg dat de kortstondige bezetting van het ministerie door de BBB grote schade heeft aangericht.

De ambtenarij, de vierde macht, lijkt nog steeds besmet door het BBB denken, waardoor een nieuwe bewindspersoon als Silvio Erkens (VVD) nog steeds lijkt te grijpen naar verlaging van de beschermwaardigheid van de wolf. Veel kansrijker zou het zijn om de wettelijke plicht voor veehouders om hun buiten gehouden dieren op een deugdelijke manier te beschermen, eindelijk te gaan handhaven door boetes uit te delen.

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft na lang aarzelen pas één keer een waarschuwing uitgedeeld. Zelfs recidiverende boeren krijgen nog steeds een schadevergoeding voor schapen, die ten prooi vallen aan wolven, terwijl de provinciale uitvoeringsinstantie BIJ12 heeft vastgesteld dat er in meer dan 88% van de gevallen *geen* sprake is van deugdelijke, wolfwerende maatregelen. Onze tip voor Silvio Erkens: versterk het toezicht en de handhaving door de NVWA! De problemen, die aan wolven worden toegeschreven, zijn dan zo goed als opgelost. Onwil van boeren valt niet op te lossen met afschot van wolven. Integendeel.

**In het wild levende
dieren zijn niemands
bezit**

De terugkerende politieke welwillendheid in de richting van jagers maakt duidelijk dat De Faunabescherming ook na 50 jaar nog steeds keihard nodig is. Daarom een dringende oproep: werk ter gelegenheid van ons 50 jarig jubileum mee aan het vormen van een nieuwe generatie faunabeschermers. We hebben daartoe een bijzondere donateurswervingsactie om nieuwe aanwas te creëren voor de strijd tegen de hobbyjacht. Verderop in dit jubileumnummer leest u er meer over. Ook op de 50e jaarvergadering bestaat de mogelijkheid om mee te werken aan een verjongingskuur voor de bescherming van alle in het wild levende dieren. Samen kunnen we dieren in Nederland van vogelvrij promoveren tot kogelvrij.

Zoals Clovis Koop Coopmans, oud-vicepresident van de Amsterdamse rechtbank en oud-bestuurslid van onze stichting, altijd zei: "In het wild levende dieren zijn in de wet omschreven als *res nullius*, aan niemand toebehorend, dus ook zeker niet aan jagers." Dat besef

is nog lang niet overal doorgedrongen en jagers beschouwen zichzelf nog steeds als heersers over leven en dood in de natuur. Er valt nog veel te doen.

Naast de genoemde actie zijn we ook op andere vlakken druk bezig met vernieuwingen. Zo heeft onze website jachthutten.nl een verjongingskuur ondergaan en is ze weer springlevend. Onze website faunabescherming.nl is vernieuwd en we werken aan het faciliteren van een belangenorganisatie voor jachtvrij grondbezit. Kortom ook als 50plussers zijn we niet weg te denken uit de Nederlandse natuur.

De paden op, de lanen in!

SCHADE DOOR BOEREN EN JAGERS

Hoe het begon

Harm Niesen

Sinds het begin van ons bestaan hebben we verschillende strategieën gebruikt om ons hoofddoel, het totaal afschaffen van iedere gewelddadige vorm van jacht, beheer, schadebestrijding of welke andere misleidende, versluierende term er maar voor verzonnen kan worden, te halen. Op onze oprichtingsvergadering, op 21 februari 1976, hadden heel veel aanwezigen de tamelijk vaste overtuiging dat we dat binnen een jaar of 10 zouden moeten kunnen bereiken. Er was en is immers een duidelijke meerderheid van de bevolking tégen jacht. En onder degenen, die niet al tegen zijn, zullen er velen zijn die domweg nog geloven, dat er vast wel hele goede redenen zullen zijn om zoiets verschrikkelijks als jacht toe te staan. Aan ons de taak om ook dat deel van de bevolking van het tegendeel te overtuigen.

Infiltreren

Je zou denken dat er voor het afschaffen van de jacht al jarenlang een groot aantal organisaties in het leven zou zijn geroepen. Nee dus. De besturen van werkelijk alle bestaande natuur- en milieuorganisaties waren vakkundig geïnfiltreerd en gedomineerd door jagers. Sommigen hadden dat zelfs in hun statuten opgenomen! Je zou nog kunnen beargumenteren dat het logisch is dat jagers deel uit maken van de besturen van Natuurmonumenten, provinciale landschappen of Staatsbosbeheer, omdat die organisaties vrijwel al hun bezittingen aan jagers verpachten. Maar als in de jaren '70 Vogelbescherming een nieuwe directeur nodig heeft, wordt daarvoor één advertentie geplaatst: in de Nederlandse Jager! Krijgen de leden van Vogelbescherming te horen dat hun directeur een fervent jager is? Nee! Kwalijk, volgens ons en volgens mij persoonlijk zelfs misdadig bedrog. Wij moesten dus aan het werk. Op alle mogelijke manieren. Door ludieke

manifestaties te organiseren, openbare demonstraties, met spandoeken en al. Maar ook: wetenschappelijk verantwoorde symposia. Als eerste het zeer goed bezochte kievitensymposium in Deventer. Met de echte kievitenprofessor Klomp en de BFVW*)-eierapper Sjoerd Span. Het zou ons vervolgens nog bijna 40 jaar kosten om het rapen en zoeken van kievitseieren definitief bij de Raad van State verboden te krijgen. Om overigens volstrekt onbelangrijke, idiote redenen... Vraag van de Raad van State: is de kievit een weidevogel? Antwoord: ja. Maar de kievit broedt tegenwoordig uitsluitend op maïsvelden en niet in weiden. Uitspraak Raad van State: "zolang de kievit niet op het oude niveau in weidegebieden broedt, mogen er geen eieren geraapt worden". Dat zal uiteraard

Het rechterlijk verbod op kievitseieren rapen is feitelijk gebaseerd op juridisch onbenul

*) BFVW staat voor Bond van Friese Vogelbeschermingswachters, een zeer misleidende naam want de leden van die bond zijn uitsluitend geïnteresseerd in het zoeken en opvreten van kievitseieren.

nooit meer gebeuren, maar het slaat helemaal nergens op. We hebben definitief gewonnen, maar feitelijk dankzij juridisch onbenul....

Landbouwminister terechtgewezen

Het einde van het kievitseierenrapen was één van de in totaal twee juridische zaken, die we écht hebben gewonnen. Dat wil zeggen dat er daarmee een definitief einde kwam aan een bestaande praktijk. Het andere geval betrof de haat tegen en het bevel tot uitroeiing van de dwergganzen in ons land. De dwerggans is een zeer schaarse vogel, die in Europa met uitsterven wordt bedreigd. Door de eieren van wilde vogels in Zweden te laten uitbroeden door brandganzen, trokken de jonge dwergganzen met deze surrogaat ouders mee naar Nederland. Daar konden ze vele malen veiliger overwinteren dan aan de kusten van de Zwarte Zee. Natuurlijk zijn wij in principe helemaal niet blij met dit soort menselijke ingrepen en manipulaties. Maar wat

Lobbyen in de Tweede Kamer tegen de jacht bleek een kansloze missie

die mensen (jagers!) in Zweden hadden gedaan, lag buiten onze macht. Belangrijke Nederlandse ganzendeskundigen drongen er bij het ministerie van LNV op aan, alle dwergganzen in Nederland af te schieten. Maar er komen sinds mensenheugenis ook dwergganzen op geheel natuurlijke wijze naar ons land. Weliswaar in kleine aantallen, maar toch. Er waren twee zittingen van de Raad van State nodig om het afschieten van welke

dwerggans dan ook, definitief te verbieden. Bij de eerste zitting was de uitspraak al zeer duidelijk: alle bij ons verblijvende dwergganzen zijn volkomen vrij en in het wild levende vogels. En dus strikt beschermd door de Europese

Vogelrichtlijn. De minister vroeg om een tweede zitting, waarbij een hoge ambtenaar kwam melden dat het ministerie het niet eens was met deze uitspraak van de RvS. De voorzitter van de Raad van State ontplofte daarop volledig... De ambtenaar werd ter plekke gedwongen zijn minister te bellen en te eisen dat de minister zich zou houden

Dwergganzen. Foto's Harm Niesen.

aan de uitspraak van de Raad van State. De Raad van State is het hoogste rechtsorgaan en ook de minister moet zich daar gewoon naar schikken. En dat gebeurde ter plekke!

Lobbyen

Juridische procedures, zoals die tegen het afschieten van de dwergganzen, kunnen we nog niet zo lang voeren. Dat kan pas sinds de invoering van de Flora- en faunawet in 2004. Sindsdien is de uitvoering van de vergunningen en ontheffingen over flora en fauna volledig aan de provincies gedelegeerd. En daartegen kan bezwaar worden gemaakt. Daarvóór werd het beleid geheel en uitsluitend bepaald door de minister/het ministerie (van Landbouw!). Van welke politieke partij zij ook waren, zonder uitzondering hadden deze ministers altijd een sterke band met de agrarische sector. En daarmee automatisch ook met de jachtwereld. Het verbaasde ons in die tijd steeds maar weer, hoe in het parlement vrijwel alle partijen klakkeloos de jagers steunden. Niet alleen CDA en VVD, maar ook PvdA en D66 hebben ministers en staatssecretarissen van Landbouw geleverd, die sterk pro-jacht waren. En alleen door de Tweede Kamer zouden deze bewindslieden tot andere gedachten kunnen worden gedwongen. Dat betekende in die tijd: lobbyen, kamerleden proberen te overtuigen van onze standpunten om daarmee ministers en staatssecretarissen van gedachten te doen veranderen. Samen met oud-kinderrechter en PvdA-prominent van de Amsterdamse gemeenteraad Clovis Knoop Coopmans hebben we heel veel lobby-gesprekken gevoerd met toenmalige Tweede Kamerleden. Resultaat: in feite nul. Geen enkele partij in de Tweede Kamer vond het onderwerp jacht belangrijk genoeg om een minister het vuur werkelijk na aan de schenen te leggen.

Kievit

Op z'n minst zou er een met grote meerderheid aangenomen motie van wantrouwen tegen de betrokken minister over zijn jachtbeleid moeten worden aangenomen. Daar is in de verste verte nooit kans op geweest. Uitsluitend bij Marijke Vos van GroenLinks en Remi Poppe van de SP vonden we enig gehoor. Een volstrekt kansloze missie dus, onze intensieve pogingen om door middel van lobbyen in Den Haag grip te krijgen op het schandalig klakkeloze beleid om het boeren en jagers in alle opzichten zoveel mogelijk naar de zin te maken. Hoe schadelijk hun activiteiten voor mens en milieu ook zijn. Je wordt er niet vrolijk van als je nu moet concluderen dat dat in 50 jaar nog steeds niet fundamenteel is veranderd.

Vergiftigd en dood

Het ultieme bewijs dat er in de Tweede Kamer niets is veranderd aan de manier van denken over de boeren en jagers is wel de opkomst van een in mijn ogen criminele partij als de BBB. Onvoorwaardelijke steun voor de hobbyjagers, onvoorwaardelijke steun voor met miljarden belastinggeld gesubsidieerde boeren, die op grote schaal het platteland volkomen vergiftigd en dood hebben gemaakt. Mensen krijgen Parkinson, 75% van de insecten is uitgestorven. Met desastreuze gevolgen voor insecteneters! Van zangvogels tot jonge weidevogels als grutto en

Kievitsnest met eieren

kievit. En ook al het leven in sloten en meren is daardoor sterk afgenomen. Zelfs in de Waddenzee is het aantal vissoorten ongelofelijk gedaald. Weinig mensen kennen ze, maar vroeger heel gewone vissoorten als pitvis, harnasmannetje, slakdolf, snotolf en adderzeenaald worden nog nauwelijks waargenomen. Het zou mijns inziens vanzelf moeten spreken, dat mensen die hiervoor verantwoordelijk zijn voor de rechter moeten verschijnen. Niets is echter minder waar. Gelukkig is hun politieke partij, de BBB, op dit moment behoorlijk aan het instorten. Helaas zitten we aan al die wolven- en natuurhatende gedeputeerden nog wel een tijdje vast. Maar ze zijn gedoemd, deze ondeskundige, alleen maar opportunistische egotrippers. Hebben we dan in 50 jaar helemaal niks bereikt? Zeker wel, maar het gaat geleidelijk en tergend langzaam...

Winst

Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, provinciale landschappen en andere terreinbeheerders zijn zich er langzaam maar zeker allemaal van bewust dat hun leden en recreanten de nep-beheersjacht afwijzen. Dat is winst. Dat er in de praktijk helemaal niets verandert is dramatisch en valt organisaties als Natuurmonumenten zwaar aan te rekenen.

Weg met alle jagers en ook met (bijna) alle boeren

en wat mij betreft ook met vrijwel alle boeren. En daar ziet het helemaal niet naar uit. Niet ten onrechte wordt mij daarom zeer regelmatig gevraagd waarom ik meer dan 50 jaar ben blijven vechten tegen de bierkaai. Ja, dat zal ik blijven doen zolang als ik dat kan. En niet in de overtuiging dat de overwinning in zicht is. Nee, ik kan en mag van mezelf niets anders. Zeker, dat is puur egoïsme, maar een andere drijfveer voor menselijk handelen is er nu eenmaal niet... Helemaal in het

begin van ons bestaan dachten we nog dat de discussie met jagers misschien nuttig zou kunnen zijn. Omdat wij vonden dat we ze op de hoogte moesten brengen van heel veel zaken waar ze geen benul van hadden. En ook al, omdat veel jagers en groeperingen van jagers

gek genoeg blij waren met onze kritiek op hen. Onveranderlijk werd dat veroorzaakt door het feit, dat er volgens deze jagers veel kaf onder het koren zat en dat ze blij waren dat wij deze "slechte" jagers flink aanpakten. Zijzelf waren natuurlijk "goede" jagers. Zo gauw duidelijk werd dat naar onze stellige overtuiging iedere jager slecht was, viel er weinig meer te discussiëren. Het was zo en het is zo: Wij willen en kunnen in dit land niet samenleven met jagers.

Wat is uiteindelijk de conclusie na 50 jaar kritiek en actie tegen de activiteiten van boeren en jagers? Tevreden met de huidige gang van zaken? Zeker niet. Heeft De Faunabescherming in die 50 jaar dan wel iets bereikt? Zeker wel. Maar het is in mijn ogen marginaal en in de verste verte nog lang niet wat wij volstrekt noodzakelijk achtten en achten: weg met alle jagers

BRUNO HABERZETTL

“Ik heb wel bedreigingen ontvangen, maar mijn vrouw en ik zijn nog niet verhuisd”

Kees Palsma

Bruno Haberzettl, de Oostenrijkse cartoonist, trouwe lezers van de Argus kennen zijn karikaturen wel: met enig dijenkletsen-gehalte in zijn tekeningen neemt hij de mens flink op de korrel. Vooral het, je zou kunnen zeggen, gestoorde gedrag van mensen naar dieren toe wordt door hem scherp neergezet.

In zijn thuisland geniet hij al meer dan dertig jaar een trouw publiek met zijn tekeningen in Krone Bunt, een wekelijkse bijlage van de Kronen Zeitung. “Het betekent, dat ik met mijn karikaturen wekelijks tot wel 2 miljoen lezers bereik.” En dat zet niet altijd aan tot “gemoedelijke reacties”, zegt hij lachend.

Dat hij de jager graag even op scherp zet, zie je soms ook in de tekeningen, die hij 14 jaar lang heeft gemaakt voor een Oostenrijks biermerk. Dat werd hem niet overal in dank afgenomen maar het betekende niet dat hij hierdoor moest stoppen met

het maken van cartoons voor de brouwerij. “De karikaturensérie bij de Frankische bierbrouwerij Veldensteiner begon met het eerste ontwerp in 2008 en liep tot 2022 – verrassend lang, omdat het thema doelbewust vrij beperkt was en we voor de

herkenbaarheid trouw willen blijven aan onze stijl. We hebben nog steeds een vriendschappelijke relatie!”

Door gebrek aan humor worden zijn karikaturen als aanval gezien

Bruno Haberzettl spreekt zelf zeer gemoedelijk. Met een zwaar Frankisch-Oostenrijks accent. “Het spijt me oprecht dat ik niet zo goed Duits spreek als u”, zegt hij weer met een zachte lach na het uitspreken van zijn verontschuldigende compliment. We spreken elkaar per telefoon en hebben een mailwisseling, “We hebben geen videoteknik in de computer. Een visueel contact is helaas niet mogelijk,” zo excuseert de 61-jarige karikaturist zich.

Boeren

U vertelde in een vorig interview dat is geplaatst in de Argus (2017, vertaald interview dat verscheen in het Duitse tijdschrift Freiheit für Tiere): “als ik tegen de boeren ga beginnen, kan ik denk ik wel verhuizen.” Bent u inmiddels weer eens over boeren begonnen?

“Ik maak nog steeds karikaturen die zich bezighouden met het thema landbouw, omdat de landbouw – vooral in haar industriële vorm – een belangrijke oorzaak is van onze ecologische problemen.

De karikaturen worden door betrokkenen zeer slecht ontvangen. Er komen veel polemische en agressieve lezersbrieven binnen. Omdat het economisch vaak niet goed gaat met boeren, ontbreekt het hier vaak aan gevoel voor humor en wordt elke kritiek als een persoonlijke aanval opgevat. Natuurlijk is er ook vaak de weigering om zich met de oorzaak van de kritiek bezig te houden.”

Heeft u al moeten verhuizen?

“Ik heb wel al bedreigingen ontvangen, maar mijn vrouw en ik zijn nog niet verhuisd.” zegt hij met ook hier weer die lach aan het einde van de zin. Op paaszondag vorig jaar is een cartoon gepubliceerd in de Oostenrijkse krant (zie cartoon), die veel agrariërs “op het verkeerde been heeft gezet”! Er kwamen talloze verontwaardigde telefoontjes en e-mails van landbouwers bij de redactie binnen, en ook vanuit hun belangenorganisatie, de Oostenrijkse Boerenbond. De karikatuur werd ervaren als een belediging en provocatie van een hele beroepsgroep. ‘Wij boeren worden hier als milieuvervuilers neerge-

zet, terwijl wij juist degenen zijn die het landschap onderhouden!', was de kern van het protest. Zich echter met de kritiek in de afbeelding bezighouden, komt natuurlijk niet in aanmerking. Men houdt zich liever bezig met de criticus dan met de oorzaak van de kritiek."

Schrikbarende achteruitgang

Wat is er volgens u zo kwalijk aan de wijze waarop nu vooral wordt geboerd?

"Met de industrialisering van de landbouw na de Tweede Wereldoorlog, met de ruilverkaveling, het gebruik van pesticiden en kunstmest en de steeds intensievere veehouderij, ging ook een schrikbarende snelle afname van soorten gepaard. Alleen al in de afgelopen vier decennia zijn de aantallen zangvogels in Europa met 600 miljoen individuen afgenomen. Voor amfibieën en reptielen, waarvoor ik mij in het bijzonder inzet, is de situatie nog ernstiger." Hij deelt via de mail een aantal "foto's van zijn tuinprojecten ten behoeve van amfibieën- en

reptielenbescherming". Daar gaat nu veel van zijn tijd in zitten, legt hij uit. Voor de wekelijkse tekening in de krant is hij drie dagen bezig. "Daarnaast kan ik me welhaast verliezen in het samen met mijn vrouw aanleggen van de tuinprojecten."

Zorgelijk

In 2019 vertelde u dat het erop lijkt dat consumenten zich bewuster worden van wat jacht op dieren werkelijk behelst, lijkt dit volgens u nog steeds het geval?

"Mijn uitspraak uit 2019, dat er bij mensen een mentaliteitsverandering plaatsvindt en dat er kritischer naar jacht wordt gekeken, moet ik helaas herzien. Ik denk dat hier de wens de vader van de gedachte was. Ik heb het gevoel dat de jachtpraktijken juist veel erger zijn geworden. De jonge generatie jagers vind ik grotendeels nog moeilijker te verdragen dan de oude, omdat steeds vaker de emotionele band en het begrip voor natuurlijke samenhangen ontbreekt.

Voor amfibieën en reptielen, waarvoor ik mij in het bijzonder inzet, is de situatie nog ernstiger

Bruno en zijn vrouw bij een van hun projecten om de leefgebieden van amfibieën en reptielen te verbeteren.

Ook vind ik het zorgelijk dat *wildbiologen* – die in de eerste plaats vaak ook jagers zijn – de jachtpraktijken een wetenschappelijk en ogenschijnlijk serieus gezicht geven.”

Wildbiologie

‘Wildbiologie’, het lijkt een typisch Oostenrijks woord. Deze veldbiologen houden zich in Oostenrijk bezig met onderzoek naar de populaties van wolf, lynx en ook de bruine beer, die op de grens met Slovenië wordt waargenomen. Ook wordt de goudjakhals gemonitord. Volgens Bruno worden hier te vaak de belangen van het “zogenaamde traditionele jagen” vertegenwoordigd.

Kunt u dit verder duiden?

“De wildbiologie komt, wat de meeste mensen niet weten, voort uit de jacht. Dat is dus vergelijkbaar met onderzoek naar longgezondheid in opdracht van de tabaksindustrie. In jachtvriendelijke televisieprogramma’s worden wildbiologen voorgesteld als serieuze wetenschappers met een onaantastbaar monopolie op expertise over natuur en jacht. Daarbij blijft één ding, als een religieus dogma, altijd buiten discussie: ‘De jacht is onmisbaar!’ – Zo wordt de nietsvermoedende kijker het sprookje van de dreiging door wolf en goudjakhals voorgeschoteld.”

Heeft u dit al in een cartoon vervat?

“Helaas heb ik specifiek over wildbiologie geen karikatuur.”

Puur vrijetijdsvermaak

Waarom bent u tegen de jacht op dieren?

“Als inheemse volkeren, als onderdeel van de natuur die hen omringt, een duurzame vorm van jacht beoefenen, die al duizenden jaren onveranderd functioneert, kan niemand daar iets op tegen hebben. Maar

in ons opgeruimde cultuurlandschap is de jacht verworpen tot een puur vrijetijdsvermaak. Het argument van jagers dat jacht belangrijk zou zijn, is wetenschappelijk weerlegd.

De jacht op roofdieren – vooral wolf en lynx, maar ook vos, goudjakhals, roofvogels, enzovoort – laat zien dat de jachtlobby geen verstand heeft van

de symbiose tussen roofdieren en prooidieren. Of dat zij hun eigen belangen boven de orde van de natuur stellen.”

Bruno Haberzettl tekent naast karikaturen ook voor onderwijsboeken en in 2009 verscheen het boek *Österreich – Die gezeichnete Geschichte* (Oostenrijk – De getekende geschiedenis) van zijn hand.

Wordt het nu tijd om een boek te maken ‘De Wereld - De getekende geschiedenis van de jacht’?

Hij lacht eerst. Is dan even stil en zegt: “Je brengt me serieus op een idee.”

Een greep uit het oeuvre van Bruno Haberzettl:

Brunos Jagdfieber
ISBN 978-3-8000-7755-7

Brunos Tierleben
ISBN 978-3-8000-7480-8

Österreich – Die gezeichnete Geschichte
ISBN 978-3-8000-7327-6

50 jaar Faunabescherming

Marjolijn Veenstra

Vijftig jaar opkomen voor wilde dieren, waarbij wegkijken geen optie is.

Ik ben nu drie jaar secretaris bij de Faunabescherming. In die tijd heb ik vooral geleerd hoeveel moed dit werk vraagt. Want laten we eerlijk zijn: opkomen voor dieren in een land waar jacht nog steeds wordt verkocht als “wild-beheer”, betekent dat je regelmatig tegen een muur van goedpraterij oploopt. Mijn ervaring: “wild beheren” is vooral “wild begeren”.

Tot hier
en niet verder

Gelukkig zijn er al 50 jaar mensen die de jagers ontmaskeren. Die moedig de strijd tegen de jacht in Nederland aangaan. Misschien is dit een mooi moment om je bij de Faunabescherming aan te sluiten!

Wat mij in deze drie jaar echt geraakt heeft, dat zijn de vele mensen die ons bellen. Vanuit heel Nederland.

Mensen die iets zien wat niet klopt en dat niet kunnen negeren. Omdat ze voelen dat het niet kan kloppen dat jagers zelfbenoemde dierenpolitieagent, dierenteller, aanklager, rechter, beul en leverancier-aan-de-poelier tegelijk kunnen zijn.

Zoals vandaag. Een vrouw belde ons over de zwanenjacht voor haar huis. Ze zag

hoe een zwaan werd beschoten maar niet dodelijk geraakt werd. Hoe het dier bleef leven, gewond en in paniek. Hoe een hond werd gestuurd om de gewonde maar nog levende zwaan op te halen. En hoe de jager vervolgens rustig kwam aanlopen om het “af te maken”.

Beheer, noemen ze dat. Besef alleen dat deze jager een mes in zijn hand had. Ik weet niet wat erger is: de handeling zelf of het gemak waarmee men het is gaan normaliseren.

Dit is waarom ik bij de Faunabescherming zit. Omdat dit geen incident is.

Het gebeurt dag in dag uit, elke week weer. Omdat wilde dieren in dit land nog steeds het onderspit delven tegen traditie, hobby en gemak. En tegelijkertijd – en dat is misschien wel het enige wat hoop geeft – zijn er dus mensen die dit niet accepteren. Die bellen. Die zich uitspreken. Die

weigeren te doen alsof dit erbij hoort. We staan er niet alleen voor.

Vijftig jaar Faunabescherming is vijftig jaar mensen die zeggen: tot hier en niet verder. En zolang dit nog gebeurt, is dat geen jubileum om achterover te leunen – maar een reden om door te gaan. Samen met alle andere dierenvrienden in Nederland. Totdat alle wilde dieren niet langer vogelvrij maar kogelvrij zullen zijn!

Illustratie bij advertentie in landelijke en regionale dagbladen kort voor de Tweede Kamer verkiezingen van 29 oktober 2025

Foto's: Saskia van Rooy en Stichting Dierenradar

Symposia

Quintijn Hoogenboom

In de eerste 10 jaren van haar bestaan organiseerde de Stichting Kritisch Faunabeheer (SKF), in 1997 werd de naam veranderd in De Faunabescherming, een vijftal symposia. In 1992 was de SKF initiatiefnemer van een groot symposium over 'Verantwoord Faunabeleid'.

Je kunt niet zeggen dat de SKF niet alle mogelijkheden uit de kast heeft gehaald om bestaande jachtpraktijken in de maatschappij en de politiek ter discussie te stellen. In ons blad Argus werd daarvan altijd uitgebreid verslag gedaan en aan het Veluwe Symposium werd zelfs een dubbelnummer gewijd. Hier een overzicht aan de hand van citaten uit ons Argus-archief. Alles is online na te lezen.*

Kievitensymposium

In de vierde Argus van de minder dan een jaar eerder opgerichte Stichting Kritisch Faunabeheer werd dit eerste symposium aangekondigd. De aanhef is nog steeds actueel:

Op zaterdag 22 januari 1977 organiseert de Stichting Kritisch Faunabeheer een symposium over het onderwerp 'De kievit en het kievitseierrapen'. Het doel is feiten en meningen rond het rapen van kievitseieren bijeen te brengen. Aan de orde zal onder meer komen welke politieke, wetenschappelijk-biologische, pedagogische en ethische argumenten in deze kwestie een rol spelen.

Het verslag in de Argus is niet erg uitnodigend om te lezen. Ik haal er een citaat uit:

Om te beginnen wil ik zeggen, dat het hele probleem (...) van het kievitseieren rapen biologisch gezien voor ons eigenlijk helemaal niet zo interessant is. Onze weidevogels worden op alle mogelijke manieren bedreigd en behoeven op alle mogelijke manieren bescherming.

Maar het rapen en zoeken van kievitseieren was natuurlijk wel een van die bedreigingen. Zoals Harm

Niesen elders in dit nummer beschrijft, hebben de acties tegen het rapen, en zoeken, van kievitseieren, die door Tom Loorij al eerder waren begonnen, pas bijna 40 jaar later geleid tot een definitief verbod.

kievitensymposium

Symposium over vossen, rabiës en jacht

Ruim een jaar later werd al het volgende symposium georganiseerd, met een vergelijkbare opzet, lezingen van verschillende deskundigen en een forumdiscussie.

Op zaterdag 8 april 1978 organiseert de Stichting Kritisch Faunabeheer een symposium met als motto: 'Vossen, rabiës en jacht'. Het doel van dit symposium is feiten en meningen bijeen te brengen rond het beheer van de vos.

* De verwijzingen naar deze oude Argussen kunt u vinden op faunabescherming.nl/argus2026-1/

Veel aandacht was er in dit symposium voor hondsdolheid, rabiës, dat door vossen verspreid zou worden. Terugkijkend stelt Harm Niesen dat jagers dit risico zeer ten onrechte, maar wel succesvol, hebben opgevoerd als reden om de vos genadeloos te bestrijden. Op vergelijkbare wijze wordt nu met drogredenen een hetze gevoerd tegen de wolf. De toppredatoren moeten het altijd ontgelden. Zij zijn immers de concurrenten van de jagers.

Veluwe symposium

Twee jaar na het vossensymposium werd het Veluwe Symposium mede door de SKF georganiseerd. Dit symposium trok een kleine 400 bezoekers. Vrijwel de gehele Argus 1980-2-3 (een dubbelnummer) is aan dit symposium gewijd.

Op 9 mei 1980 werd in het provinciehuis in Arnhem het Veluwe Symposium gehouden. Op dit symposium werden het wel en wee en

de mogelijkheden voor behoud en herstel van de Veluwe natuur vanuit zeer verschillende perspectieven nader belicht. Dit symposium werd georganiseerd door de Gelderse Milieufederatie, de Stichting Kritisch Faunabeheer en de Landelijke Werkgroep Kritisch Bosbeheer.

Alle sprekers eindigden hun betoog met een aantal stellingen. Ook toen al werd vooruit geblikt op de gewenste komst van de wolf als toppredator. Uit "Argumenten voor de reïntroductie van grote roofdieren" door dr. H.E. van de Veen noteren we de volgende stellingen:

- Jacht kan de effecten van natuurlijke predatoren slechts beperkt nabootsen.
- Het gaat niet aan te pleiten voor het behoud van de tijger in straatarme en dicht bevolkte landen wanneer wij de wolf – als manifestatie van een gerehabiliteerd ecosysteem – geen reële kansen willen geven.

Herintroductie bleek, gelukkig, niet nodig. De wolf kwam uit zichzelf naar Nederland.

Wolf, illustratie uit Argus 1990-2-3

Wennen aan roofdieren op de Veluwe

... en hij at al zo lief uit mijn hand...

Illustratie Frans Bijvank

Symposium over kraaiachtigen: eerherstel voor verdoemden!

In 1982 organiseerde de SKF een symposium over kraaiachtigen, wederom in Arnhem. In Argus 1982-1 werd hiervan uitgebreid verslag gedaan.

Sinds jaar en dag staan kraaiachtigen in een bijzonder kwaad daglicht! Doorgaans hebben jagers (en natuurliefhebbers) geen goed woord over voor deze „zwartrokken“. Eksters, zwarte kraaien en kauwen genieten de zéér twijfelachtige eer om het gehele jaar door te mogen worden vervolgd. Enerzijds dus vervolging; anderzijds trachten juist een lid van de Corviden weer te introduceren, de raaf. Helaas lijkt het vliegbeeld van een raaf zoveel op dat van een zwarte kraai dat een aantal van de uitgezette raven al zijn geschoten. Met een zwarte kraai in haar vignet was de SKF dan ook dé instelling om de positie van onze kraaiachtigen eens „kritisch“ de revue te laten passeren.

Harm Niesen vertelt over dit symposium dat een van de inleiders, Arie Spaans van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, een onderzoek presenteerde waaruit bleek dat de meeste kraaiennesten zich bevinden in gebieden waar gejaagd wordt. In beschermde natuurgebieden komen deze nesten veel minder voor. Hoezo heeft jagen op kraaien dan zin? Om kraaiennesten te beschermen werden er in die tijd metalen platen in geplaatst, want jagers schoten er gewoon doorheen. De nesten werden later ook door ransuil, torenvalk en boomvalk gebruikt, want die vogels maken geen eigen nesten. Verder werden er nepnesten aangelegd om jagers te misleiden.

Illustratie Frans Bijvank

Harm had ook het slotwoord in de forum-discussie:

Namens de SKF had Dhr. H.H. Niesen het laatste woord. Hij maakte melding van het voeren van een ware hetze tegen kraaiachtigen. Een „mooi“ voorbeeld hiervan zijn de zg. „kraaiendagen“. Wedstrijden georganiseerd door jagers, waarop zoveel mogelijk kraaien moeten worden geschoten. Bij dergelijke evenementen kan er geen sprake zijn van schade laat staan van faunabeheer!

Schadesymposium

In 1984 werd het symposium schadebestrijding georganiseerd, alweer door de SKF, onder de volledige titel „Symposium over schade door vogels en zoogdieren“.

Voorzitter Reinier Akkermans van de SKF begint met een zeer voorzichtige inleiding:

De Stichting Kritisch Faunabeheer is van mening, dat het probleem van schade veroorzaakt door vogels en zoogdieren en hoe deze te voorkomen of te beperken, een nadere bezinning behoeft. In Nederland leven vele mensen in een intensief geëxploiteerd land, hetgeen weinig ruimte overlaat voor de wilde fauna om zich ongebreideld te ont-

wikkelen. De bezinning, die wij voor ogen staan betreft zowel het begrip schade, als wel de middelen en het beleid om schade te voorkomen of te beperken. Het zal bekend zijn, dat de Stichting Kritisch Faunabeheer streeft naar een moreel en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer.

In het zeer uitgebreide verslag, dat in Argus 1984-3 te lezen is, trof mij de inleiding van Peter Nijhoff in het betoog "Aanbevelingen voor beleid en praktijk":

„In een fauna waar voldoende toezicht ontbreekt gebeuren ongewenste dingen. Zonder menselijk beheer gaat zij in een dichtbevolkt land als het onze naar de knoppen." Borrelpraat bij een glas Jägermeister? Nee, een citaat uit de Handelingen van de Tweede Kamer van januari 1984 (1). Tijdens het debat over de Landbouwbegroting werd deze stelling geponeerd zonder enige argumentatie. Vervolgens werd de vos erbij gehaald en dat leidde, zonder inhoudelijke discussie, tot het aannemen van een motie, waarin de Kamer uitspreekt „dat een te hoog aantal vossen een bedreiging vormt

voor de fauna in ons land" en dat daarom als norm moet worden aangehouden één vos per 500 ha.

Congres Verantwoord Faunabeleid

Op 4 april 1992, werd een zeer uitgebreid congres georganiseerd in Ede, op initiatief van de SKF: Het Congres Verantwoord Faunabeleid. Zelfs de staatssecretaris van natuurbeheer, Dzsingisz Gabor, was hierbij aanwezig. Argus noteert optimistisch:

De Nederlandse natuurwetgeving in ruimste zin gaat op de helling. In deze situatie gaf SKF een belangrijke impuls.

Samenvatten van dit symposium is ondoenlijk. Er werden onder andere deelsessies gehouden over de volgende soorten/groepen van soorten:

- Ganzen, smienten en zwanen
- Onschadelijke vogels en meeuwen
- Reeën
- Vossen en overige predatoren;
- Herten en wilde zwijnen;

Aanbieding van het interim congresverslag 'Verantwoord Faunabeleid' aan de heer P. M. Blauw (VVD), voorzitter van de Vaste Commissie voor Landbouw en Natuurbeheer der Tweede Kamer door de voorzitter van de congres commissie, de heer ir. W.L. Jansen, 1992

Staatssecretaris Gabor wordt voor 'De Reehorst' ontvangen door SKF-voorzitter Poeder en SKF-nestor Jansen, (foto: archief SKF)

- Wilde eenden, duiven en meerkoeten;
- Hazen, konijnen en fazanten
- Kraaiachtigen.

In juni 1992 verscheen een deelverslag dat werd aangeboden aan de Tweede Kamer. In het najaar verscheen het definitieve verslag.

Helaas was de nasleep niet vrolijk, lees Harm Niesen in zijn vaste Argus rubriek "Naar een..." in Argus 1993-4 (pagina 7):

Dit was het dus. Na een intensieve campagne van velen was het woord aan de kamerleden. Opmerkelijke inzet en eensgezindheid bij vele organisaties, veel aandacht in de pers en een duidelijke uitspraak van het Nederlandse volk. Geen kamerlid zou er nu toch nog langer omheen kunnen. Jacht als hobby is uit de tijd, de mentaliteit van jagers op het gebied van faunabeheer is van een bedroevend laag allooi, om niet te zeggen op het criminele af en hun kennis van zaken stamt uit de oertijd. Kortom, een ernstige bedreiging voor een verantwoord faunabeheer en als zij hun eigen principes ook op zichzelf zouden toepassen zouden zij zich ongetwijfeld als schadelijk wild kwalificeren. Vossen en andere predatoren 'kort' houden, niks

ervan, de jagers zélf dienen kort gehouden te worden is de mening van bijna de hele bevolking. [...] Maar helaas, de lobby van jagers en landbouwers is nog steeds sterk. De kamerleden durfden het – op D'66, Groen Links en het RPF na – niet aan, principieel stelling te nemen tegen de jacht.

Verantwoord Faunabeleid

HET MOOISTE CADEAU DAT JE IN HET WILD LEVENDE DIEREN KUNT GEVEN

De steun van een nieuwe generatie faunabeschermers

De Faunabescherming is dit jaar 50 geworden en wil dat graag met je vieren. Met een bijzonder cadeau voor jongeren in je omgeving. Bied je kinderen, kleinkinderen, oom- en tantezeggers een donateurschap van De Faunabescherming aan en ze ontvangen als welkomstgeschenk het zojuist uitgekomen boek van Bibi Dumon Tak en Annemarie van Haeringen “Wij komen in vrede”.

NRC is lyrisch over het nieuwe boek “Wij komen in vrede” en geeft het maar liefst vijf sterren! In hun recensie schrijven ze: In een zeldzaam origineel, fantasievol en geestig verhaal, dat niettemin is geïnspireerd door de feitelijke werkelijkheid, maakt Bibi Dumon Tak de bestaansstrijd van het krill als basis van de voedselketen (en dus het hele ecosysteem) razend knap invoelbaar en inzichtelijk. Het boek is bovendien prachtig geïllustreerd door Annemarie van Haeringen.

Dumon Tak weet dat je kinderen hoop moet geven. Hoop is de motor van de verbeelding en die is hard nodig om de wereld te veranderen. Lezen dus, dit fantastische boek en trek ten strijde – maar wel ‘in pies’.
Wil je jongeren inspireren om in het wild levende dieren te gaan beschermen, geef ze dan ter gele-

genheid van ons jubileum het donateurschap cadeau.

Bij een jaardonatie van minimaal 16 euro ontvangt de nieuwe donateur het boek “Wij komen in vrede” van Bibi Dumon Tak en Annemarie van Haeringen ter waarde van € 19,99.

Kinderen/jongeren onder de 21 kunnen nu tot hun 21^e verjaardag donateur worden (gemaakt) voor € 150. De nieuwe donateur ontvangt behalve het

boek van Dumon Tak en Van Haeringen nog een 10x50 verrekijker, ideaal voor waarnemingen in de natuur!

Nieuwe donateurs aanmelden kan via faunabescherming.nl/donateur-worden/

50 redenen om te blijven strijden

Bibi Dumon Tak

Jagers vinden dat faunabeschermers de dieren te veel vermensen. Maar juist die faunabeschermers begrijpen dat dieren in veel zaken hun evenbeeld zijn.

Jagers zijn daarom zwakbegaafden zonder empathie.

De jacht veroorzaakt leed en stress onder dieren die niets anders willen dan een vredig leven.

Jagers hebben vlees van wild niet nodig om in leven te blijven.

Roofdieren hebben geen keuze.

Jagers zijn eencelligen die dat niet begrijpen.

Hagel raakt een enkele vogel dodelijk, maar verwondt er vele.

Uit de lucht vallende ganzen breken vleugels en poten als ze ter aarde storten.

Die ganzen worden niet altijd teruggevonden.

Een kwart van de ganzen leeft permanent met hagel in het lijf.

Jagers zijn poeliers zonder vergunning.

Jagers zien geen verschil tussen kolganzen en zeldzame kleine rietganzen.

Jagers schieten in de mist, ook al zien ze niet waarop ze schieten.

Jagers doden in het broedseizoen ganzen en daarmee indirect hun pullen.

Jagers houden zich niet aan hun eigen weidelijke regels als ze zogende zwijnen en herten schieten.

Regelmatig wordt er nog achteraf een vergunning verleend, zodat jagers zelden een boete krijgen.

Jagers zijn beheerders, maar hebben dat beheer niet in de hand.

Volgens hen neemt het aantal zwijnen, damherten en ganzen namelijk toe.

Jagers kunnen dus of niet schieten, of niet tellen, of ze zijn de weg helemaal kwijt.

Dat laatste zijn ze sowieso.

De natuur beheert zichzelf.

Trouwens, hazen hoeven niet te worden beheerd, die staan op de rode lijst.

Hazenjacht is bestemd voor de kerstmaaltijd. Maar...

...hazen willen niet op een bord. Ze willen genieten van het rennen over de velden, het rammelen met elkaar, van hun jongen, het verse gras, de koele zomernachten, de winterzon op hun vacht. En wij faunabeschermers willen meegenieten. Iedere dag dat die hazen er zijn.

Hazenjacht is moorden voor het plezier.

Jagersopleidingen sjoemelen met de cijfers.

Jagers tellen één zwijn vier keer als het door verschillende jachtvelden trekt.

Jagers gebruiken drogredenen, trap er niet in.

Jagers moeten hazen schieten, want anders verstuiken de

koeien tijdens het grazen hun enkels in de hazenholen. Hazen graven geen holen, sukkels, dat doen konijnen.

Hazen verspreiden via hun keutels een gevaarlijke leverziekte. Really? Het zit met een factortje miljard ook in de mest van koeien die met veel boerengratie over de landerijen wordt verspreid.

Is er om die reden weleens een rund geschoten? Nee, want dan hebben de jagers een probleem met de eigenaar en zijn John Deere van 600pk.

Jagers zien het verschil niet tussen honden en wolven.

Jagers faciliteren met lokaas de herten en zwijnen om ze van dichtbij te kunnen doden.

Jagers zetten illegaal fazanten uit.

Jagers redden reekalfjes uit het gras om ze te behoeden voor de maaimachine, opdat die reeën drie maanden later alsnog kunnen worden afgeschoten. De redding komt in de krant, het schieten niet.

Jagers jagen niet voor onze veiligheid, maar voor hun eigen lol. Onze veiligheid zou beter gewaarborgd zijn als de maximumsnelheid door natuurgebieden naar beneden ging.

Jagers kunnen hun taak voortaan aan de wolf overlaten. Maar ze willen liever zelf bijklussen.

Jagers schieten herten met grote geweien voor hun trofeeënmuur, wolven zoeken professioneel de zwakke dieren uit.

Wolven laten de restjes over aan de aaseters, de insecten en de schimmels in de bodem.

Jagers nemen het hele dier uit de natuur weg en geven er niets voor terug. Jagers zijn hebberig en koloniaal.

Jagers geven nooit een gedegen antwoord op vragen.

Reageren niet op brieven.

Lachen je uit.

Beloven dingen die ze niet nakomen.

Liegen over cijfers: 'Er liepen hier tweehonderd vossen rond en die bedreigden de weidevogels.' Terwijl de telling van een bioloog in hetzelfde gebied er net iets anders uitzag: veertig katten tegenover één vos.

Jagers kennen het verschil niet tussen katten en vossen.

Jagers zijn zo rijk dat ze de politici in Brussel en Den Haag dagelijks kunnen beïnvloeden.

Jagers betalen voor hun jachtveld. Het is dus geen werk maar een hobby. Een hobby die tot doel heeft dieren te doden.

Jagers kicken op kogels.

Hun wapens tegenover weerloze wezens.

Waarom in godsnaam wil je een ontmoeting met een wild dier laten eindigen in de dood? Waarom?

En zo kan ik doorgaan. Nog tien, twintig, honderd redenen erbij, maar De Faunabescherming wordt vijftig. Laat haar sterven voor ze de zestig bereikt.

HARM NIESEN

De absurditeit van de jacht

Evi Vet

Terwijl u dit leest, worden er ergens in Nederland beschermde dieren neergeschoten. Legaal. Want naast de miljoen dieren, die jaarlijks door de plezierjacht worden afgeschoten, worden er nog meer dieren bejaagd onder het mom van natuurbescherming en schadebestrijding. Harm Niesen (82), een van de oprichters van De Faunabescherming, verafschuwt al ruim 50 jaar activiteiten en de voorwendselen van de jagers. *“Het is gewoon niet waar en ze komen er steeds mee weg.”* Veel Nederlanders delen de afkeer Harm, en toch lukt het de jagers ieder jaar weer om zoveel dieren af te schieten. Hoe kan zo iets nog gebeuren?

Voortgedreven door een diepe liefde voor vogels en de absurditeit van de jacht, vecht Harm al meer dan een halve eeuw voor de rechten van wilde dieren in Nederland. De Faunabescherming ontstond in 1976 toen Harm en zijn mede-oprichters in actie kwamen nadat een zuurkoolboer in Langedijk alle meerkoeten op zijn land door honderd jagers liet afschieten. De boer had besloten dat de meerkoeten de daders waren van zijn aangevreten kolen. Ze bleken niet de schuldigen, maar ze betaalden wel de prijs. Met het idee de schade te stoppen ontving hij de honderd jagers op zijn erf, met als gevolg dat de omgeving achterbleef met ramen vol bloedspetters, sloten vol patronen en greppels vol spartelende lichaampjes van de meerkoeten.

“Mensen denken dat in Nederland alles met een reden gebeurt, want niemand zou voor zijn lol dieren doden. Maar dat is wel wat zich nu voordoet, want er is niet één logische reden om te jagen.”

De wet beschermt de jager

Jagen is vastgelegd in de wet en het uitzoeken daarvan voelde bijna net zo absurd als de wet

zelf. Er zijn namelijk drie vormen van de jacht: de benuttingsjacht, vrijstellingen en faunabeheer. De laatste twee heten officieel niet jacht maar ‘beheer’. Wij vinden dat daarvoor ook de term ‘jacht’ op zijn plaats is.

Benuttingsjagers, vroeger plezierjagers genoemd, mogen vrijuit schieten op een wildlijst van vijf soorten: fazant, houtduif, haas, konijn en wilde eend. Waarom deze vijf soorten ooit vogelvrij zijn verklaard is onbegrijpelijk. Het gaat bovendien heel slecht met de ‘staat van instandhouding’ van deze soorten. Enkele jaren geleden was er bijna een Kamermeerderheid voor het sluiten van de jacht op deze vijf soorten, maar de jacht werd slechts voor een jaar gesloten voor haas en konijn.

De mening van de minister is echter niet meer leidend, want sinds 2004 mogen provincies zelf de jacht (eigenlijk ‘beheer’ dus) reguleren. Op de dag dat de minister de jacht sloot, koos de provincie Limburg voor een ontheffing waarmee jagers het jaar rond op hazen konden schieten.

Op de lijst met landelijke vrijstellingen staan zes aangewezen soorten, die onder het mom van schadepreventie zonder vergunning mogen worden beschoten: Canadese gans, konijn, vos, hout-

Er is niet één goede reden om te jagen

duif, zwarte kraai en kauw. Merkwaardig genoeg gaat het met de helft van deze soorten niet goed. Twee jaar geleden stelde de Tweede Kamer vast dat het konijn, de kauw en de houtduif in hun voortbestaan worden bedreigd*, waarna toenmalig minister Van der Wal overwoog voor deze soorten de vrijstellingen in te trekken.

Ontheffingen zijn nodig voor de derde wettelijke vorm van jagen: faunabeheer. Hieronder vallen populatiebeheer, schadebestrijding en overlastbestrijding. Met goedkeuring van de provincie mag er op vele beschermde soorten worden geschoten, ook buiten het jachtseizoen om. Hoewel ontheffingen alleen worden verleend wanneer geweldloze middelen aantoonbaar niet werken, wordt volgens Harm afschot vaak toch als eerste ingezet. Door deze ontheffingen is het mogelijk dat er op beschermde dieren, zoals de edelherten, knobbelzwanen en ganzen, kan worden gejaagd. Hoe ver dit gaat blijkt in het Naardermeer, het oudste natuurmonument van Nederland, waar volgens Harm jaarlijks tienduizenden ganzen worden beschoten en vergast.

Faunabeheer is waanzin

Harm vecht al jaren tegen jagers, juristen en andere voorstanders over de opvatting dat de jacht in Nederland nodig zou zijn. Voorstanders gebruiken voor de benuttingjacht argumenten als traditie, en duurzaam vlees. Voor faunabeheer

Harm Niesen in 2022. Foto: Menno Herstel

voeren ze als argumenten aan dat de populatie wilde dieren te groot is, dat jagen essentieel is voor het in stand houden van de natuur en dat zonder de jacht grote schades ontstaan aan gewassen. Harm is hier duidelijk over *“Het is allemaal niet waar, er is niet één goede reden voor de jacht”*.

Als auteur van dit stuk moet ik bekennen dat deze argumenten over de jacht mij ook hadden getroffen. Uiteraard was ik tegen de plezierjacht,

* Voor verwijzingen, zie faunabescherming.nl/argus2026-1

maar het hardnekkige idee van de noodzaak van jagen voor natuurbescherming, daar ben ik aanvankelijk in meegegaan. Wanneer Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer dit uitdragen, dacht ik dat het wel moest kloppen. Harm verklaart dat deze brede overtuiging is gekomen door een jarenlange en ijzersterke lobby van het jagersgilde in Den Haag. Volgens Harm hebben zij vanuit hun invloedrijke posities bij natuur- en milieuorganisaties kunnen bepleiten, dat jagen essentieel is voor schadebestrijding maar nogmaals: niets is minder waar.

De jacht creëert zijn eigen probleem

Een van Harms grootste ergernissen is dat men denkt schade te kunnen beperken en populaties te kunnen beheren door zelf op te treden als de natuurlijke vijand. Schieten tot een populatie zichzelf niet meer in stand kan houden klinkt als een logische en eenvoudige oplossing. In werkelijkheid wordt een populatiegrootte bepaald door

het voortplantingsvermogen en de draagkracht van een ecosysteem (de beschikbare ruimte, voedselvoorziening en predatiedruk). Harm stelt dat er zonder menselijke jacht niet ineens een overpopulatie ontstaat van dieren zonder natuurlijke vijanden. *“Wie eet er bijvoorbeeld zeearenden, ooievaars of blauwe reigers? Dat gaat toch ook goed?”* Een voorbeeld hiervan is de wolf. In Nederland heeft de wolf nauwelijks natuurlijke vijanden en toch groeit zijn populatie niet oneindig. Daar is simpelweg niet genoeg voedsel voor. Bovendien planten wolven zich langzaam voort. Niet de wolf bepaalt hoeveel dieren er in een bepaald gebied leven. De prooien bepalen hoeveel wolven er kunnen zijn.

Veel bejaagbare soorten in Nederland hebben een hoog reproductief vermogen en dan werkt populatiebeheer als dweilen met de kraan open. De jacht zorgt namelijk dat er een gat ontstaat, met meer leefruimte en eten voor de rest. Door

Over 20 jaar zal onze nationale vogel, de grutto, uit Nederland verdwenen zijn. Foto: Gerard Ellenbroek

deze ruimte zullen dieren meer nakomelingen krijgen, meer jongen het overleven en meer dieren uit nabije gebieden zich kunnen vestigen. Bij bijvoorbeeld vossen zorgt de jacht ervoor, dat de vrouwtjes zich meer voortplanten, waardoor er een meer jongen worden geproduceerd in een gebied mét afschot dan in een gebied waar niet wordt gejaagd. *“De enige manier om de groei van een soort tegen te gaan is zoals ze in België deden met de spreeuwen: met dynamiet! Dan dood je er in één klap tienduizend. Als je dat een aantal jaar volhoudt, dan zal er wel degelijk effect zijn.”*

Belanghebbenden lijken weinig ontvankelijk voor dit argument. Een aantal jaar geleden woonde Harm een vergadering bij over de jacht met alle provincies, waar een ganzendeskundige sprak over de bestrijding van ganzen. Hij stelde dat het een onbegonnen zaak was, omdat hiervoor minstens 95% van de nesten zou moeten worden vernietigd en dat ganzen juist vaak broeden op onbegaanbare plekken waardoor dit percentage nooit zou worden gehaald. Volgens Harm wilde geen van de gedeputeerden naar hem luisteren waardoor de deskundige aan het einde van de vergadering van wanhoop moest huilen. Dit beeld bleef bij hem hangen, vooral omdat een jager in diezelfde vergadering wel applaus kreeg.

Je kan geen feestmaal maken en dan klagen over de gasten

“We maken in Nederland overal stukjes natuur en je krijgt dan de soorten die daarbij passen.” Een populatie past zich op een natuurlijke manier aan de beschikbare ruimte, voeding en omstandigheden aan. Harm concludeert daaruit dat er niet zoiets bestaat als een te grote populatie. Soorten, die als problematisch worden bestempeld, gedijen simpelweg in het landschap dat wij hebben gecreëerd. Om bij de metafoor van de dweil en de kraan te blijven: wij hebben in Nederland natuur gemaakt, die de kraan wagenwijd openzet voor bepaalde soorten en helemaal dichtdraait voor anderen. Als je iets wil veranderen aan de grootte

van een populatie, dan zal je iets moeten doen aan de leefomstandigheden.

Het behouden van de Nederlandse ecologie zoals het ooit was, is geen logische keuze wanneer het landschap verandert. *“We hebben te accepteren dat er een verschuiving in de ecologie plaatsvindt.”* Harm stelt bijvoorbeeld dat er over 20 jaar geen grutto's meer zijn omdat Nederland voor hen niet meer de ideale plek is. De grote karekiet broedt al jaren niet meer in het riet van het Naardermeer. Desondanks staat in de onderhoudsvoorschriften van Natuurmonumenten, dat de leefomgeving voor deze vogel

moet worden beschermd. Om de kans op een terugkeer van de grote karekiet in het riet van het Naardermeer te vergroten, heeft Natuurmonumenten de jacht geopend op het dier dat het riet eet: de gans. *“De grote karekiet komt niet terug, want deze soort gaat in heel West-Europa achteruit. Daar heeft het grazen door ganzen niets mee te maken en Natuurmonumenten weet dat.”* Door het jagen op ganzen wordt ook de leefomgeving van andere (zeldzame) soorten, zoals lepelaars en purperreigers, verstoord. Het Naardermeer is een natuurgebied waar niet eens mag worden gewandeld maar blijkbaar mag er wel worden gejaagd. Jagers banjeren door het riet, al schietend en ganzeneieren in olie dompelend, en verstoren daarbij de kwetsbare soorten.

Het geweer als eerste keuze

Keer op keer ziet Harm hetzelfde gebeuren: er is een kans op schade, er is een dier in de buurt, en de oplossing is altijd het geweer. Doding lijkt de standaardreactie en alternatieven lijken niet te worden overwogen. Muskusratten zijn een invasieve soort zonder natuurlijke vijanden, die volgens de waterschappen de (water)veiligheid van Nederland in gevaar brengen. Volgens hen is actief ingrijpen de enige oplossing, maar Harm stelt dat dit niet zal helpen. Bij de muskusrat geldt bovendien dat zelfs kleine populaties ganzen kunnen graven, die kades en oevers instabiel maken. Daarom zou voor het waarborgen van waterveiligheid de muskusrat volledig moeten

De muskusrat is al bijna 90 jaar in Nederland. Bestrijding is volstrekt zinloos. Foto: Harm Niesen

worden uitgeroeid. *“Al bijna 90 jaar zijn er muskusratten in Nederland. Hoezo denken we nog steeds dat we ze kunnen bestrijden?”* Onderzoeken tonen daarnaast aan dat alternatieve systemen, zoals het monitoren van de oevers, effectiever zijn dan jagen en bovendien zijn constructieve oplossingen wel degelijk mogelijk, want onze primaire zeewerende dijken zijn al muskusrat-bestendig.

De maatstaf voor een succesvolle bestrijding is het aantal gevangen ratten per jaar. Het jaar 2024 werd met 65.811 vangsten door het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) als succesvol bestempeld. Opmerkelijk genoeg gold ook 2018 als succesjaar, niet omdat er meer werden gevangen, maar juist omdat het aantal daalde. Zelfs voor

*Ik ben niet gefrustreerd,
ik ben kwaad*

de bestrijders is het aantal gevangen dieren geen betrouwbare maatstaf voor succes.

Bij de fruitboer werkt het precies hetzelfde

Harm zegt dat boeren meteen om jagers roepen wanneer ze aangevreten fruit zien. *“Ze vragen een ontheffing aan voor spreuwen omdat ze spreu-*

wen rond de fruitbomen hadden zien vliegen, zelfs zonder bewijs dat de spreuwen alle schade hadden toegebracht.” Een logischere en effectievere oplossing is het spannen van netten over de bomen, zodat geen enkele vogel er meer

bij kan. De fruitpikkende populaties zullen door het voedseltekort krimpen of een nieuw thuis zoeken, waardoor de toekomstige schade in die boomgaard wordt voorkomen. Het aanschaffen

van de netten is een investering en het aanleggen is arbeidsintensief. En helaas levert het verhuren van het jachtrecht aan jagers de boer juist geld op. Jagen is symptoombestrijding en bovendien lucratief voor boeren.

Als laatste voorbeeld gaan we terug naar de grauwe gans, die maar wat graag Engels raaigras eet, het meest voorkomende gras in onze weilanden. Mijn professor Teelt en ecologie noemde het grasfalt, omdat het door zijn eentonigheid niets bijdraagt aan de biodiversiteit. Engels raaigras bevat veel eiwitten, wat voedzaam is voor een melk producerende koe maar ook voor een overwinterende gans. Boeren denken dat de ganzen de kaas van hun brood eten, dat er niets meer overblijft voor de koe, maar volgens Harm gaat het vooral om het idee van schade. *“De boer ziet dat er ganzen grazen en denkt ‘zij vreten mijn land leeg, ze moeten weg.’”* Ganzen grazen echter in de winter, wanneer er bijna geen koeien buiten lopen, en wie een achtertuin heeft, weet dat gras snel kan groeien. Er is hier dus nauwelijks sprake van schade voor de boer.

Harm is 82 en nog steeds kwaad. Kwaad om de onwaarheden waar jagers nog steeds mee wegkomen. In de vijftig jaar van De Faunabescherming is er veel veranderd maar het systeem staat nog altijd overeind. Wat wél is veranderd: er zijn nu advocaten, rechtszaken en steeds meer wetenschappelijk bewijs. Langzaam verschuift het tij en steeds meer mensen, net zoals ik, zien in dat de jacht niet essentieel is. Echter zolang jagen beheer heet en dat beheer onbekommerd door kan gaan, blijft het dweilen. De kraan staat nog open.

Er is nauwelijks sprake van vraatschade door grauwe ganzen omdat ze alleen in de winter het ‘grasfalt’ opzoeken. Foto: Harm Niesen

Pulskorvisserij onmiddellijk verbieden!

Harm Niesen

Standaard wordt het in de media voorgesteld alsof bij de pulskorvisserij de vissen met “schokjes” in het net (de kor) worden gejaagd, vrijwel zonder schade aan de gevangen vissen toe te brengen. In een eerder onderzoek en ook uit eigen waarnemingen aan boord, bleek overduidelijk dat de vissen zeer aanzienlijke stroomstoten te verwerken krijgen. Platvissen zijn aan boord nog volledig verkrampd en kromgetrokken. Maar liefst 20% van de kabeljauw wordt door de schokken zelfs gedood. Maar de meeste schade wordt zonder twijfel aangericht aan scholen kleine, jonge vissen en de kleinere, commercieel niet interessante en bij het grote publiek volstrekt onbekende soorten als pitvis, adderzeenaald, steenbolk, slakdolf, snotolf en vele, vele andere soorten.

Bijvangst van een pulskorvisser met volledig kromgetrokken tong en platvis en veel krabben. De zwarte stukken veengrond tonen aan dat de netten over de bodem slepen.

De mazen van een kornet zijn 8 x 8 cm wijd. Bij de traditionele kor kunnen deze vissoorten daarvoor ontsnappen. Maar niet bij de pulskor! Het ligt voor de hand dat bij deze vorm van visserij al deze kleinere soorten én kleinere exemplaren van grotere soorten worden geëlektrocuteerd. Bij één schip met een pulskor kan het dan jaarlijks al gaan om een miljoen slachtoffers! Geen wonder dat de biodiversiteit aan vissen in Noordzee en vooral Waddenzee enorm is afgenomen.

Helaas lijkt het praktisch onmogelijk om hier effectief wetenschappelijk onderzoek naar te doen. Wel hebben wij tot tweemaal toe de vorige minister van Landbouw gevraagd om eens een werkende pulskor in te zwemmen... Tevergeefs natuurlijk. Tijdens een demonstratievaartocht met een pulskorvisser bleek ook nog dat het net wel degelijk over de bodem sleept. Niet met een ketting, die 15 cm diep de hele bodem omwoelt

en al het bodemleven vernietigt, maar het bodemoppervlak wordt wel degelijk kaal geschraapt. Dat

bleek bij de demonstratie-tocht uit de grote hoeveelheid krabben en stukken veen die in het net naar boven kwamen. Het is ronduit schandelijk dat niet-selectieve vangtechnieken in de visserij nog steeds zijn toegestaan en zelfs

door ministers worden gepromoveerd.

Een haringvisser krijgt alleen haring in zijn net. Elke vorm van boomkorvisserij, alle schol, tong en garnalen, levert meestal een grotere berg niet-gewenste bijvangst aan vissen op, die allemaal dood of bijna dood weer overboord gaan. Nee, van de miljoenen overboord gekieperde jonge haring en sprot, spiering, grondeltjes en dikkopjes is er na een week niet één meer in leven.

Niet-selectieve visserij is een grove milieu-misdaad en zou met onmiddellijke ingang verboden moeten worden. Het is een geciviliseerde samenleving volstrekt onwaardig.

Pulskorvisserij is vele malen schadelijker dan de Nederlandse overheid en vissers ons willen doen geloven

Viskotter met pulskor. Foto's: Harm Niesen.

het net sleept wel
degelijk over de bodem

Vrijstellingen onder vuur

Quintijn Hoogenboom

Op 19 april 2023 heeft de Raad van State het beroep van De Faunabescherming tegen het “Faunabeheerplan Algemene Soorten” in Noord-Holland gegrond verklaard. Daarmee mogen jagers in Noord-Holland in ieder geval niet meer schieten op “vrijgestelde soorten”. “Algemene soorten” is hetzelfde als “vrijgestelde soorten”, de laatste term is gebruikelijker, zeker in wet- en regelgeving.

Onder het mom van “schadebestrijding” mag sindsdien in Noord-Holland niet meer worden geschoten op knobbelzwaan, meerkoet, spreeuw, gaai, ekster (provinciale vrijstellingen) en op houtduif, zwarte kraai, kauw, konijn, en vos (landelijke vrijstellingen). Helaas is de Canadese gans, ook landelijk vrijgesteld, niet in deze uitspraak opgenomen.

Witwascircus*

De regelgeving om de jacht te legitimeren is net een witwascircus. Lastig te doorgronden en dat wordt bewust zo gedaan om maar zoveel mogelijk drogredenen te vinden om wilde dieren te mogen schieten.

Deze regelgeving werkt op vier “niveaus”:

- De landelijke lijst van bejaagbare soorten in het jachtseizoen, de zogenaamde wildlijst
- De landelijke lijst van vrijgestelde soorten
- Per provincie, maar meerdere provincies uitgezonderd: een lijst van provinciaal vrijgestelde soorten
- Per provincie: ontheffingen, die voor allerlei diersoorten worden verleend

De landelijke en de provinciale lijsten van vrijgestelde soorten zijn nog meer een doorn in het

oog van de tegenstanders van de jacht dan de jacht in het jachtseizoen (wildlijst) en het “beheer” (is ook schieten) op grond van ontheffingen.

Een soort kan worden vrijgesteld wanneer dieren van deze soort overal in het land of overal in de betreffende provincie ernstige schade aanrichten en er geen “bevredigende oplossingen” zijn buiten afschot. Bijvoorbeeld: bij schade aan kersenboomgaarden door spreeuwen kunnen ook netten over de bomen worden gespannen om vraatschade aan rijpe kersen te beperken.

Terug naar de uitspraak: de Raad van State heeft uitgesproken dat door de provincie Noord-Holland onvoldoende is aangetoond dat zowel de provinciaal vrijgestelde soorten als de landelijk vrijgestelde soorten het gehele jaar en in de gehele provincie ernstige schade aanrichten. Daarmee vervalt de vrijbrief om deze soorten te bejagen, sorry: te “beheren”.

Ontheffingen

Naast dieren, die op een vrijstellingslijst staan, kunnen provincies voor het afschieten van allerlei andere diersoorten, die niet op zo’n lijst staan, een *ontheffing* verlenen. Dat is tot nog toe alleen nog voor de vos gedaan. De vos is helaas altijd de pineut.

* Zie ook het interview met Harm Niesen en de link naar het “witwascircus” via faunabescherming.nl/argus2026-1

Sinds een rechtelijke uitspraak mag er in Noord-Holland onder het mom van schadebestrijding onder andere niet meer op knobbelzwanen en meerkoeten worden geschoten. Foto's: Gerard Ellenbroek.

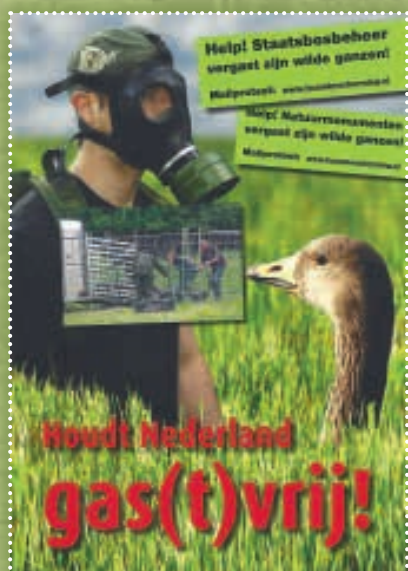

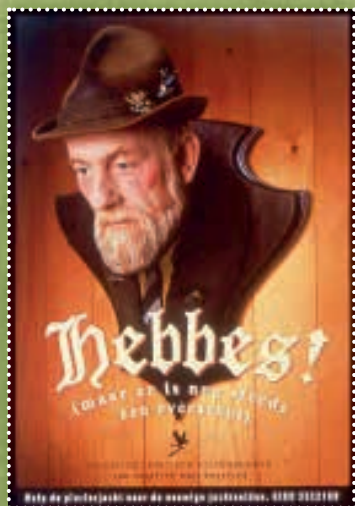
Acties

De Faunabescherming, tot 1997 de Stichting Kritisch Faunabeheer, heeft in het verleden talloze spraakmakende acties gevoerd om jagers te ontmaskeren. Tegen de Hofjacht in het Kroondomein, waaronder de drijfjacht op wilde zwijnen, het *Eet Geen Wilddiner* in kasteel Doorwerth, tegen de Hubertusmissen, bij verschillende jachtmanifestaties, teveel om in deze jubileumargus op te noemen.

In de jubileum Argus **De Faunabescherming 20 jaar!**, 2017-2, werden veel van deze acties gememoreerd. Ze zijn terug te lezen in het Argus archief: faunabescherming.nl/argusarchief/argus-2010-2019/*.

* Links vindt u ook op faunabescherming.nl/argus2026-1

De Hubertusbekering van Rita, Ineke en Harry

Niko Koffeman

Dit is het verhaal van drie gewone mensen, die 50 jaar geleden getroffen werden door het inzicht dat jagers alles doen wat het daglicht niet verdragen kan. Drie mensen, die inzagen dat jagers niet ‘een soort boswachters’ zijn, die het beste voor hebben met de natuur maar (vooral) mannen, die achter hun mooie verhalen gepassioneerd bezig waren dieren naar het leven te staan. Dat inzicht heeft ze niet meer losgelaten. Nu, 50 jaar later zijn ze nog steeds schutspatronen van de in het wild levende dieren, die alles doen om de valse beweegredenen van jagers te ontmaskeren. Precies zoals Rita het zegt: “Stroppers zijn jagers zonder vergunning, jagers zijn stroppers met vergunning”.

Eigenlijk geven jagers bijna voortdurend een valse voorstelling van zaken. Zelfs hun schutspatroon Hubertus is een schijnheilige keuze.

Legende

In de legende van de heilige Hubertus van Luik (655-727) kwam een gepassioneerde jager tot inkeer na een bijzondere ontmoeting in de bossen van de Ardennen.

Hubertus was volgens de overlevering een edelman, die na de dood van zijn vrouw troost zocht in de jacht. Op een Goede Vrijdag – een dag waarop jagen verboden was – ging hij toch het bos in. Tijdens de achtervolging van een groot hert keerde het dier zich plotseling om. Tussen zijn gewei verscheen een lichtgevend kruis. Een stem sprak Hubertus toe en waarschuwde hem, dat hij naar de hel zou gaan als hij zich niet zou bekeren en geen heilig leven zou leiden. Diep onder de indruk knielde Hubertus neer, zwoer de jacht af en wijdde de rest van zijn leven aan God.

Het is onverklaarbaar waarom de Heilige Hubertus daarmee de schutspatroon van de jagers is geworden, terwijl hij zich bekeerd had tegen

de jacht. Eigenlijk zou Sint Hubertus de schutspatroon van De Faunabescherming moeten zijn en het Sint Hubertusjachtslot het hoofdkwartier van De Faunabescherming.

Stroppers zijn jagers zonder vergunning, jagers zijn stroppers met een vergunning

50 jaar terug in de tijd

Om meer inzicht te krijgen in de Hubertusbekering van Rita Stockmann, Ineke van den Abeele en Harry Voss reizen we 50 jaar terug in de tijd. Rita en Ineke kenden elkaar als hondenuitdorpers, die veel wandelden in de Bilderbergbossen bij Oosterbeek. Harry was een fervent natuurliefhebber, die zich in de bossen rond Apeldoorn bezig hield met de bescherming van alles wat groeit en bloeit en ons altijd weer boeit. Onafhankelijk van elkaar hoorden ze van een initiatief, waarbij prominente dieren- en natuur-

Het jachtslot Hubertus op de Hoge Veluwe: Eigenlijk zou dit het hoofdkwartier van De Faunabescherming moeten zijn. Foto: Gerard Ellenbroek.

beschermers de handen ineen sloegen om zich tegen de jacht te keren. Betrokkenen hierbij waren gepassioneerde natuurvorsers van diverse pluimage zoals Peter Boer, Jan Kattens, Midas Dekkers, Hugh Gallacher, Norman van Swelm, Rie en Evert Boeve, Frits Boerwinkel, Dick Brand, Ed Gubbels en Harm Niesen. Samen besloten ze dat er een weerwoord moest komen tegen de jagers. Directe aanleiding was de meedogenloze meerkoetenjacht op het terrein van v.d. Burg Conserven, die hen een doorn in het oog was. Rita en haar man Heinz Stockmann besloten een editie van de jachtwet te kopen en merkten al snel, dat veel van wat jagers als vanzelfsprekendheden verkochten, lijnrecht inging tegen wat de jachtwet toestond. Veel jagers werden gedekt door lokale en landelijke notabelen, die werden gepaaid met wildbraad, dat hen rond de kerst werd bezorgd. Ook stak het hen bijvoorbeeld, dat de Buitengewoon opsporingsambtenaren van Natuurmonumenten alleen maar mochten handhaven op basis van de Vogelwet en geen enkele zeggenschap hadden in handhaving en naleving

van de Jachtwet, die geheel geregeld was voor en door jagers en bij hun in dienst zijnde jachtopzieners.

De natuurliefhebbers vonden elkaar in 1975 en richtten in 1976 de Stichting Kritisch Faunabeheer op.

Speurwerk

Actief zijn binnen Stichting Kritisch Faunabeheer voelde als detectivewerk. Uitzoeken wanneer en waar er werd gejaagd, of dat legaal of illegaal was en via welke krijgslisten jagers hun zeggenschap in de jachtwetgeving probeerden te handhaven en uit te breiden. Zo ontdekten ze dat directeur Theo Veen van de Koninklijke Jagers Vereniging, die alles deed om de mensen van Kritisch Faunabeheer te paaen, zeer kwalijke bedoelingen had. Kort na de oprichting van de SKF kreeg voorzitter Hugh Gallacher een nieuwjaarskaartje van Veen met de tekst "Voor u is nog redding mogelijk". Gallacher reageerde met "Voor de KNJV is geen redding meer mogelijk, hooguit beterschap." Al snel werd duidelijk dat Veen inventariseerde welke

Directe aanleiding voor de oprichting van SKF was de meedogenloze jacht op meerkoeten. Foto: Gerard Ellenbroek.

jagers lid waren van natuurbeschermingsorganisaties en hij benaderde ze actief om te ‘infiltreren’ in ledenraden en andere bestuurslagen van deze organisaties. Op die manier trachtte hij te waarborgen, dat de organisaties ‘pro-jacht’ zouden zijn, worden of blijven. Jacht werd toen nog nauwelijks bekritiseerd of gelimiteerd door natuurbeschermingsorganisaties. Natuurmonumenten was druk bezig nieuwe terreinen te verwerven en kritiek op de jagers zou daar niet bij helpen omdat veel terreinen in bezit of beheer waren bij jagers. Provinciale landschappen richtten zich meer op ontginningsgebieden en hadden minder met jagers te maken.

Infiltratie en belangenverstrengeling

Een heikel punt vormde de verkiezing van een nieuwe ledenraad voor de Vogelbescherming. De mensen van de SKF kwamen na veel speurwerk tot de ontdekking dat van de 40 kandidaatleden voor de ledenraad van de Vogelbescherming er maar liefst 20 actief waren als jager. Kritisch Faunabeheer koos een voor die tijd nieuw middel: een jagerslijn voor leden van de Vogelbescherming met op een antwoordapparaat ingesproken welke kandidaatleden jager waren. Het resultaat was verpletterend: de jagers slaagden er niet in de gedroomde, grote delegatie te

krijgen in de ledenraad. Daarom gooiden ze het onder invloed van de acties van de SKF over een andere boeg. Fanatiek jager Hendrik Jan van Beuningen, voorzitter van de Jagersvereniging en invloedrijk bestuurslid van de Vogelbescherming, was het schoolvoorbeeld van dergelijke parallelle belangen. Na zijn afscheid van de KNJV werd hij

SKF-Actievoerders van het eerste uur op Terschelling om een jachtpartij van tandarts Smit op rotganzen in 1981 vast te leggen. V.l.n.r. Ineke van den Abeele, Edo Knegtering, Heinz Stockmann, Rita Stockmann en Fred Hess. Foto: Günther Classen.

bestuurder bij een andere loden mantelorganisatie SBNL. SBNL Natuurfonds (voorheen Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) werd in 1991 opgericht op initiatief van de KNJV als camouflagestichting van de jagers. Het doel was om een organisatie te creëren, die specifiek de belangen van particuliere beheerders (waaronder veel jagers) behartigde en natuurbeheer stimuleerde buiten de grote terreinbeherende organisaties om. SBNL moest zo een tegenwicht vormen tegen organisaties als Natuurmonumenten en Vogelbescherming, waarin natuurbeschermers inmiddels de overhand hadden gekregen.

In tegenstelling tot veel andere natuurorganisaties, hanteert SBNL het principe van “duurzame benutting” van de natuur. Dit houdt in dat jacht, visserij en houtoogst worden gezien als legitieme onderdelen van een gezond natuurbeheer. SBNL werkt vaak samen met Wildbeheereenheden (WBE's) aan projecten voor de verbetering van de leefomgeving van wild en het behoud van kleine landschapselementen. SBNL beheert diverse landgoederen waar in sommige gevallen nog steeds een actieve jacht- of beheercomponent aanwezig is.

Op veel fronten actief

Via de organisatie van symposia, zoals het vossensymposium, werd vanuit de Stichting Kritisch Faunabeheer begrip gekweekt voor in het wild levende dieren zoals de vos, die tot dan toe vooral verketterd werd door jagers en boeren. Tijdens het vossensymposium raakte ook Harry Voss geïnspireerd. Hij sloot zich met overtuiging als activist aan bij de stichting, nu al meer dan 40 jaar, waarbij hij onder meer ook de

Zwijnensociëteit oprichtte om op te komen voor deze ‘nozems van het bos’. Dit vormde een belangrijke impuls voor de strijd tegen de drijfjacht op wilde zwijnen.

In de Loenermark werd jaarlijks geëgd, zodat makkelijk te zien was waar de meeste zwijnen overstaken en die plekken werden toebedeeld aan de meest kapitaalkrachtige jagers.

Tijdens een Game fair op ‘Ons Erf’ viel het op dat het Wereld Natuur Fonds aanwezig was met een kraampje, waarin de jacht op ijsberen werd gepromoot. Ertegenover stond een kraam van Das&Boom, ook zo’n organisatie die de jacht niet eenduidig afwees. Het Wereld Natuur Fonds was

“Voor de KNJV is geen redding meer mogelijk, hooguit beterschap”

Rita Stockmann licht de actie ‘Kerstbestand’ toe aan de verslaggever van RTV Gelderland, Loenen 1994.
Foto: Daniël Stremler.

Harry in actie tegen de jacht op wilde zwijnen in Nunspeet in 2019. Naast hem Heinz met een vraag aan de koning.

in die tijd doordrenkt van jagersbelangen. Prins Bernhard was de beschermheer van de internationale afdeling en, zoals bekend, was Bernhard een gepassioneerd jager. Grote drijfveer rond de oprichting van het WNF was “de snelle achteruitgang van de wildstand in Afrika”. Je hoeft geen helderziende te zijn om te begrijpen waarom.

Verharding

De ontdekking dat natuurbeschermingsorganisaties actief bijdroegen aan het uit de wind houden van jagers, zorgde voor een extra stimulans voor de activisten van Kritisch Faunabeheer. Met name de altijd zeer actieve Rie Boeve speelde daarbij een belangrijke rol. Op verschillende fronten werden acties op touw gezet. Zo werden er gebruikte patroonhulzen verzameld in een jachtgebied tegenover het Groesbeekse Dekkerswald waarmee mailings werden gemaakt om nieuwe donateurs te werven voor Kritisch Faunabeheer. Fotograaf Fred Hess zette zich actief in voor de acties en bleek een zesde zintuig te hebben voor plaatsen, waar jagers te verwachten waren. Hess en Van Swelm reisden ook af naar Canada om daar met gevaar voor eigen leven de

wrede slachting onder zeehondenpups op beeld vast te leggen. Ook jachtpartijen op de Hoge Veluwe legde Hess vast op de gevoelige plaat. De verharding van de verhoudingen tussen jagers en faunabeschermers kwam duidelijk tot uitdrukking toen een jachtopzichter van Kroondomein Het Loo de vier banden van Jan Bonjer lek stak toen hij zich onbespied waande. Hij was echter wel degelijk gezien en tussenkomst van de politie zorgde ervoor dat de schade vergoed diende te worden.

Prominente deskundigen

In die tijd kreeg de anti-jacht beweging steeds meer bijval van prominente deskundigen, zoals bioloog dr. Harm van de Veen (er is later een ecoduct over de A1 bij Kootwijk naar hem genoemd) en de bekende vice-president van de Amsterdamse rechtbank mr. A.J. Cnoop Koopmans. Dat gaf enig tegenwicht aan de maatschappelijke sleutelposities, die jagers overal innamen, zoals Kamervoorzitter Frans Josef van Thiel, die fanatiek jaagde en zijn invloed meer dan eens aanwendde om jagers ter wille te zijn bij de totstandkoming van voor hen wenselijke wetgeving.

De actieve bevordering van jachttoerisme naar Afrika onder het mom dat daarmee stroperij voorkomen zou kunnen worden, kreeg meer en meer het karakter van het wild reserveren voor rijke, witte, westerse jagers, die dat privilege tegen de arme, vaak autochtone stropers 'beschermden' met hun eigen privélegertjes.

Favoriete herinneringen

Gevraagd naar hun favoriete actiemoment in de 50 jaar, die achter ons liggen, buitelen Rita, Ineke en Harry over elkaar heen om hun favoriete herinnering te noemen.

De actie tegen de jacht op uitgezette fazanten in de Peel, waar onze fotograaf Fred Hess werd uitgelokt door een jager met een Rotweiler en een stok. De jager bedreigde daarmee Hess, terwijl hij gevolgd werd door een jagersvrouw met een videocamera, die overduidelijk tot doel had de provocatie uit de beelden weg te laten, maar alleen de reactie van Hess te filmen.

Of het nachtelijk galgenmaal voor de zwijnen in het Kroondomein in aanloop naar het jachtseizoen.

Uit het donker doemde plotseling een jager met een zweep op, die Har Pluijmakers en zijn 10-jarige zoontje bedreigde, zonder enige aanleiding, en vervolgens aangifte deed omdat hij zelf bedreigd zou zijn door Har. Overduidelijk met als doel om de opsporingsbevoegdheid van Har in te laten trekken: jagers hadden namelijk veelvuldig last ondervonden van zijn opsporings- en handhavingsactiviteiten in het kader van de Vogelwet. Ondanks dat we konden aantonen dat Har geen enkele blaam trof, moesten we na een langdurige gerechtelijke procedure een schikking accepteren, die 20.000 gulden kostte, omdat dat de enige manier bleek om te voorkomen dat hij een strafblad kreeg. En dat voor iets dat hij niet gedaan had! Of de grote bus bij de Game Fair bij kasteel Middachten, waarop Ineke in de huisstijl van de jagers met grote letters "Help de Jagers" geschilderd had, met in kleinere letters daaronder "naar de eeuwige jachtvelden". De jagers in de talloze Range Rovers, die op weg waren naar het evenement, reageerden bij het nemen van de afslag aanvankelijk zeer enthousiast, maar na het zien van de tweede regel viel er menig dame uit de

Ineke en Harry uitgedost als jagersechtpaar op de Game fair Bij Kasteel Doorwerth in 2007. Foto: Gijs van den Abeele.

Nogmaals het jagersechtpaar Ineke en Harry, dit maal op “huizenjacht” bij de Hut van Cartouche in Ermelo. Foto: Archief De Faunabescherming.

koets: “Klootzakken”, gilde een slijk uitziende dame vanuit het portierraam van een van de 4WD's.

Of het bezoek aan de Game Fair bij Kasteel Doorwerth waar Ineke en Harry als jagersechtpaar gekleed een bezoek brachten, Ineke met een collier dat was samengesteld uit parels en jachtpatronen, Harry in een authentieke jagersoutfit.

Ze oogstten veel bewondering met hun excentrieke outfit, tot het moment dat er een reclamevliegtuigje boven de Game Fair cirkelde met de

tekst “dood geen dier voor plezier” en Harry en Ineke aangaven veel voor die boodschap te voelen. Harry en Ineke gingen veel samen op onderzoek uit, bijvoorbeeld om zwijnevjangkooien in de Peel in beeld te brengen (op verboden terrein na een vertrouwelijke tip) of bij de open dag toen het jachtheiligdom van de in jagerskringen verafgode Cartouche verkocht moest worden en zij zich als ‘jagersechtpaar’ lieten rondleiden door de make-laar.

Of de keer dat een notaris die jaagde in het Hubertusgilde betrappt werd tijdens het schieten van een edelhert en het dier voor het oog van de fotograaf met bezwaard gemoed moest gaan ontweiden om te voorkomen, dat het vlees onbruikbaar zou worden. Zelden een notaris zo bedrukt zien kijken.

Vijftig jaar actie werd mede mogelijk gemaakt door tipgevers van binnenuit, zoals mensen van politie en peildienst, die vertrouwelijk uit de doeken deden hoe de telefoons van de actievoerders werden uitgepeild.

Nog meer acties en passie

Hoogzitten werden door ons op ludieke wijze omgevormd tot jachtmuseum, Hans en Grietje Huisje of geheel van een signaalkleur voorzien. Dat gebeurde altijd zonder problemen omdat hoogzitten meestal illegale bouwsels zijn. Bij Ecoduct Hulshorst begroeven we een tijdscapsule met informatie voor komende generaties hoe rond de eeuwwisseling voor miljoenen aan publiek geld ecoducten werden aangelegd die vervolgens ontoegankelijk gemaakt worden voor de dieren waarvoor ze bedoeld waren. We voerden op ludieke wijze actie tegen de zwanenjacht (KLM adverteerde in die periode met zwanen als verbeelding van vliegtuigen) met posters 'elk jaar storten er zo'n 5.000 neer'.

Samen met cartoonist Frans Bijvank lieten we zien hoezeer jacht voor jagers samenviel met lokale bloedstuwings, ook in seksuele connotaties. Bronnen daarvoor waren bijvoorbeeld cardioloog W. Grave, die aangaf dat jagers meer kans hebben te overlijden aan een hartaanval tijdens de spannende momenten van de bokkenjacht. Jager en psychoanalyticus Paul Parin, die in "Die Leidenschaft des Jägers" beschrijft dat de jacht

voor jagers een psychologische vrijheid is die jachtlust, moordlust en seksuele opwinding direct met elkaar verbindt. Het boek van Parin, zoals ook besproken in het Deutsches Ärzteblatt, analyseert de jacht als een podium voor ongeremde passies, waarbij seksuele lust – tot zaadlozing – een integraal onderdeel is van de moorddaad.

50 jaar Faunabescherming levert meer herinneringen en successen op dan hier besproken kunnen worden. We zijn activisten als Rita, Ineke en Harry zeer dankbaar dat hun Hubertusbekering tot op de dag van vandaag standhoudt. Moge het een nieuwe generatie Faunabeschermers inspireren het karwei af te maken!

Het loopt wel los

Koos Dijksterhuis

In april verliezen reeën hun wintervacht. Ze zien er mottig uit. De reekalveren van vorig jaar worden door hun moeders verjaagd. Ze moeten op eigen poten staan. Of op eigen benen, in jagerslatijn. Als hertensoort zijn reeën toch edele dieren? Het weerhoudt de in gevechtstenue uitgedoste mannen er niet van ze dood te schieten. Jagerslatijn is een potpourri vol eufemismen. De knallende kerels kunnen niet tegen het bloed dat ze laten vloeien; dat noemen ze zweet.

Het excuus voor de jacht op reeën is dat er 'te veel' zijn. Er zijn naar schatting ruim honderdduizend reeën in Nederland, waarvan jaarlijks ongeveer een tiende wordt doodgeschoten. Dat is minder dan tien jaar geleden, en minder dan de natuurlijke aanwas. Sommige provincies sloten de reeënjacht. Voor een verstorende en lawaaiige hobby als de jacht is de Nederlandse natuur simpelweg te klein. Wolven zouden de reeënstand in toom kunnen houden. Zoals ze ook edelherten in toom kunnen houden, en zelfs vossen.

Er worden elk jaar tientallen reeën verwond en gedood door honden. Hondenbezitters laten hun lievelingen het liefst loslopen, en terreinbeheerders hebben het toezicht afgeschaft. De wolf is de enige

die baasjes hun hond doet aanlijnen. De wolven hebben er hun tanden vol aan. Per wolf zijn er in Nederland minstens vijftienduizend honden. Ik zie ze overal loslopen.

Ik zie honden achter reeën aanrennen, achter hazen, ganzen, weidevogels. Eén speekwartiertje voor de hond kan een veld vol weidevogels van de leg brengen. Soms proberen baasjes hun hond terug te fluiten, wat zelden lukt. Soms moedigen baasjes hun hond ook aan. Ik zag een man die voor zijn grote hond steeds stokken in een vogel-reservaat gooide. De hond stormde tussen kieviten en tureluurs door. Ik zei er wat van, en de man beweerde dat ie dat niet wist... Ik werd niet bedreigd of uitgescholden, dat vond ik al heel wat.

Zeker nu de jonge reeën het zelf moeten rooien, zijn er veel interacties tussen mensen met honden en reeën. De een wordt gebeten, de ander belandt in prikkeldraad, de volgende rent in paniek een autoweg op. Als ze het er zonder verwondingen van afbrengen, kost het ze veel energie.

Ik zou onze hond ook het liefst los laten lopen, maar ik doe het niet. Zeker niet in de lente en al helemaal niet in natuurgebieden.

De column is eerder verschenen in Trouw, 23 april 2026.

Elk jaar worden er tientallen reeën verwond en gedood door honden.

Reebok. Foto's: Koos Dijksterhuis.

Jachthutten.nl

Quintijn Hoogenboom

De website jachthutten.nl werd in 2004 gestart door De Faunabescherming. Om meer mensen te wijzen op de veelal illegale bouwwerken, die overal in onze natuur staan. Gebouwd voor en door jagers, bijna altijd zonder vergunning. Jagers leggen voerakkertjes aan in het schootveld van de hoogzit en soms hangen ze er zelfs volledig geautomatiseerde voerautomaten aan om de dieren voor de loop van hun geweer te krijgen. Allemaal bouwwerken, die zich lenen om bij de gemeente na te vragen of ze wel legaal zijn en als dat niet zo is, om een handhavingsverzoek tot verwijdering in te dienen.

Logo/Cartoon: Len Munnik

Van 2005 tot en met 2012 sierde de 'jachthut van het kwartaal' de achterpagina van de Argus*. Inmiddels staan er meer dan 6500 objecten op de kaart. Iedereen wordt uitgenodigd om "objecten"

zoals jachthutten en hoogzitten te melden. Ook meldingen van bijvoorbeeld vangkooien, jachtschermen of vossenvallen worden opgenomen op de kaart. En wat te denken van gesloopte jachthutten en omgevallen hoogzitten?

Wandelaars kunnen ook bijdragen door reeds gemelde jachthutten op te zoeken en te controleren of ze er nog zijn of door een foto op te sturen van meldingen waar nog geen foto van is gepubliceerd.

We hopen natuurlijk dat de jacht spoedig wordt uitgebannen en alle jachthutten, hoogzitten en andere objecten worden verwijderd. Ons adagium is: van Vogelvrij naar Kogelvrij! Tot die tijd zijn we vastbesloten de kaart actueel te houden. Liefst met uw hulp!

Uw meldingen ontvangen we graag per mail op jachthutten@faunabescherming.nl.

* De Argus verscheen toen vier keer per jaar. Na te lezen in het Argus archief, voor links zie faunabescherming.nl/argus2026-1/

50 JAAR FAUNABESCHERMING, 50 JAAR LIEF, LEED EN
STRIJD-TEGEN-DODEN-UIT-LUST

Win markante prijzen verbonden met een turbulent verleden

In het Nederland van de jaren '60 was het faunabeleid nog geheel in handen van de jagers. Ze vormden een staat binnen de staat met een dominante rol in wetgeving en de uitvoering daarvan. Ze controleerden zichzelf, hadden 'koninklijke erkenning' voor zowel de jagersvereniging als de jachtopzichtersvereniging en waren dierenpolitie-agent, dierenteller, dierentoezicht-houder, dierenaanklager, dierenrechter, dierenbeul en dierenleverancier en poelier tegelijk. Eigenlijk vormden ze met hun uniforme kledij en eigen bewapening een staat binnen de staat met eigen wetten, regels en gebruiken en lieten ze zich weinig gelegen liggen aan de publieke opinie.

Handschoen

Saillante voorbeelden van het "jagersrijk" zijn te vinden in de jachtliteratuur uit het midden van de vorige eeuw, zoals in het in 1966 verschenen boek *"Roodwild op de korrel"*. Hierin beschreef miljardair, zakenman en gepassioneerd jager in binnen- en buitenland Paul Fentener van Vlissingen de geneugten van het jagen en doden op een manier, die we nu op z'n minst ongegeneerd of scabreus zouden noemen. Zo beschreef hij met onverbloemde wellust een gebeurtenis, waarin Frevert, 'een van de grootste roodwildjagers' een jachtgast een bronstig edelhert laat afschieten. De jachtgast had hem al verteld hiertoe slechts eenmaal per jaar in staat te zijn omdat hij de rest van de tijd ver weg in de stad achter zijn bureau zou moeten doorbrengen.

"Toen het hert geschoten was verzocht de gast het zelf te mogen ontweiden, wat natuurlijk met vreugde werd toegestaan. Dat immers duidt al op een goede mentaliteit. De gast haalde hierop uit zijn rugzak een prachtige leren handschoen, deed die aan en begon te ontweiden. Toen Frevert hem erop wees dat de prachtige handschoen volledig bedorven zou worden, antwoordde de gast, dat hij hem volledig wilde laten doordringen met de geur van een bronstig hert. Hij borg hem dan op in de la van zijn bureau en als het leven hem in de stad wat te zwaar werd, deed hij de la open en rook aan de handschoen: het leven werd dan weer even draaglijk, omdat met de geur zoveel goede herinneringen terugkwamen."

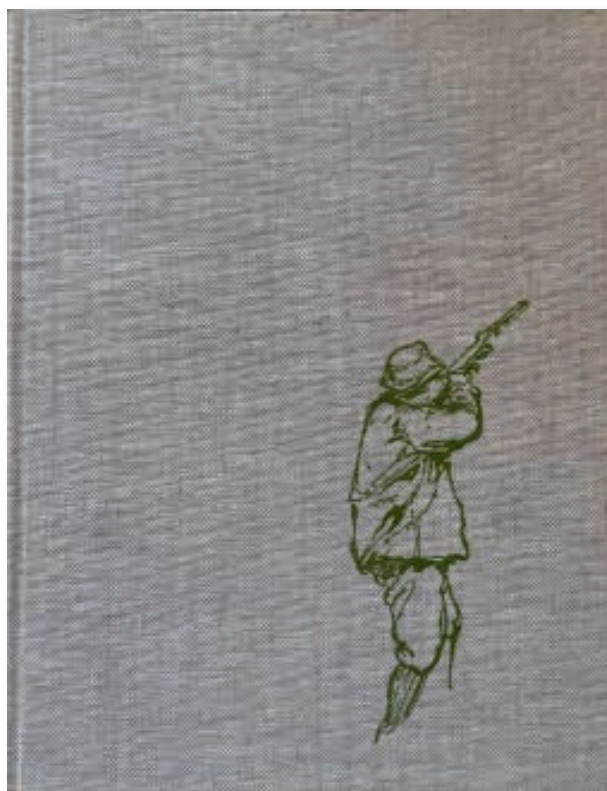

Deze bijzondere boeken, “Roodwild op de korrel” en “Alleen voor jagers” stelt De Faunabescherming ter beschikking aan iemand die er een goede bestemming voor heeft.

Bizarre ceremonies

Ook de instructie ‘hoe als respectvolle ceremonie’ om te gaan met een geschoten hert is huiveringwekkend.

“We plukken een groen takje en halen dit door het inschot, zodat er zweet (bloed; red) aan komt te zitten. Terwijl we dit doen hebben we onze hoed afgenomen, waar we nu het takje op plaatsen. We mogen dit dragen tot de volgende dag. Hierna doen we een klein groen takje in de bek van het wild, als een laatste bete. Aardig is een jager die zijn eerste hert heeft geschoten tot een hertenjager in te wijden. Hij knielt daarbij voor het geschoten hert en drukt zijn voorhoofd op het inschot, zodat het achterwerk gespannen staat. Een hertenjager met meer anciënniteit neemt het plat van een hartsvanger en slaat de nieuwe jager driemaal op de broek, onder het uitspreken van het rijmpje: Voor koningin en recht, voor dienaar en knecht, voor het eeuwige jagersrecht. Bij elke regel slaat hij hard toe, helpt de nieuwe jager daarna overeind en zegt ‘moge je een weidelijk hertenjager worden, weidmannsheil’. Hij drukt de jager de hand, waarop alle omstanders in de gelegenheid zijn hem eveneens weidmannsheil

te wensen. Als het goed is, kan de nieuwe jager enkele dagen moeilijk zitten”

Mogelijk is hier nog sprake van een gekuiste versie, van zwijnenjagers is bekend dat de broek niet aanblijft en het ritueel nog aanzienlijk bloederiger is. Het bovenstaande is slechts een illustratie van hoezeer de jagers in hun eigen wereld leefden en zich weinig gelegen lieten liggen aan de normen en waarden in de burgermaatschappij. Het kan ook nauwelijks toeval zijn dat nadat de jacht kritisch beoordeeld werd, de jagers minder openlijk werden over hun genoegens. Het boek “Roodwild op de korrel” werd al snel als door een onzichtbare hand uit de markt genomen zodra het tweedehands werd aangeboden. Het is nu dan ook nog nauwelijks te vinden. Wie er een goede bestemming voor heeft als afschrikwekkend voorbeeld van een vervlogen tijdperk kan zich bij ons melden.

Kentering

In 1967, bij de kentering van de wijze waarop jacht en jagers beoordeeld werden, verscheen het boek “Alleen voor Jagers” van Rien Poortvliet en Wil Huygen. In het boek staan afbeeldingen

Jachtafereel uit "Alleen voor jagers" - tekening van Rien Poortvliet met koningen Beatrix

van een jagende prinses Beatrix en prins Claus tijdens een drijfjacht op wilde zwijnen. Met name de weergave van jagende leden van het Koninklijk huis viel verkeerd, waardoor het boek ijlings uit de handel werd genomen.

Pas in 1975 kwam er een gekuiste versie uit met de titel "*Niet alleen voor jagers*". De 'verboden versie' werd een echt collectors item, waarvan wij een exemplaar beschikbaar hebben voor een goede toepassing.

Oprichting SKF

Het is onder dit gesternte dat een aantal veront-ruste natuur- en dierenbeschermers besloot tot oprichting van de Stichting Kritisch Faunabeheer. Onder hen Harm Niesen, Evert Boeve, Ineke van den Abeele, Hugh Gallacher, Rita Stockmann en Norman van Swelm.

Van de hand van Hugh Gallacher verscheen de beroemde dierenmonografie "*De Spreeuw*", met boeiende informatie over deze fascinerende vogelsoort.

Voor de liefhebber hebben we een exemplaar beschikbaar. In 1990 bracht Hugh Gallacher ook het boek "*Waarom Jagen?*" uit, met de 12 belangrijkste argumenten waarom de jacht absoluut niet te billijken is. Ook daarvan hebben we een exemplaar beschikbaar voor de liefhebber.

Schokgolf

Stichting Kritisch Faunabeheer veroorzaakte een schokgolf in de jagerswereld met campagnes en rechtszaken, met als hoogtepunt een procedure, die in eerste aanleg gewonnen werd toen jagers met valse informatie schade toebrachten aan een campagne tegen de vossenjacht.

De jagers werden veroordeeld tot schadevergoeding en het plaatsen van rectificaties voor meer dan 4 ton. Dat de zaak in hoger beroep werd teruggedraaid, doet niet af aan de onthutsing en het prestige-verlies van de jagers in eerste aanleg.

Drijfjacht

Na intensieve acties van onze stichting kwam het kabinet in 2001 op herhaald verzoek van de Tweede Kamer met een definitief verbod op de

drijfjacht op wilde zwijnen. Daarmee leek het doek gevallen voor een barbaars maar in kleine kring rond het Hof, adel en de top van het bedrijfsleven zeer geliefd tijdverdrijf. De drijfjacht op wilde zwijnen had niets van doen met schadebestrijding of wildbeheer, maar was een vorm van socializing, waarin oude tradities hoogtij vierden. Slechts 600 jagers behaalden jaarlijks het benodigde zwartwildbrevet, waaruit duidelijk wordt hoe beperkt het aantal beoefenaars van de drijfjacht was. Prins Bernhard gaf in zijn postuum gepubliceerde Volkskrant interview aan hoe belangrijk het was via bijvoeding grote populaties zwijnen te kweken op Het Loo, om de jachtgasten een plezier te doen.

“Claus heeft gezegd: we moeten de varkens op het Loo afschaffen. Dan krijg je geen gasten meer, heb ik hem gezegd, want die komen niet voor een hert, die willen alleen maar varkens schieten.

Ja maar, dat kunnen we niet betalen, zei Claus. Oké, dan betaal ik, heb ik gezegd.”

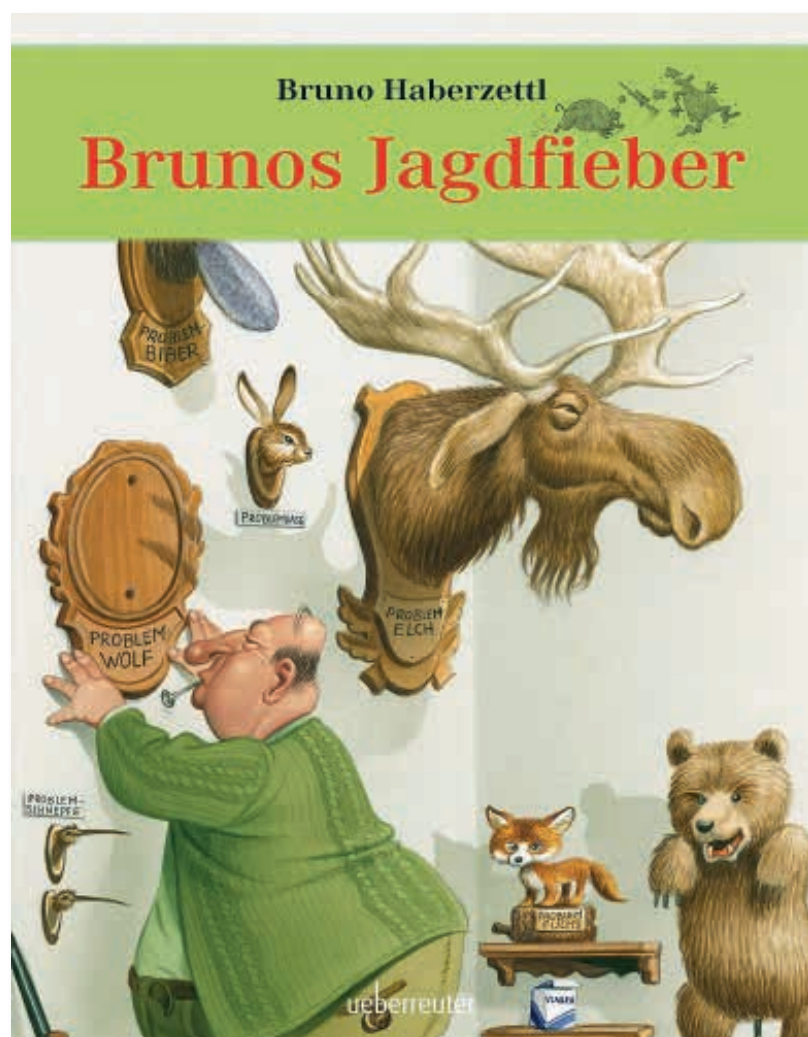
In september 2001 besloot de koninklijke familie ‘vrijwillig’ af te zien van de drijfjacht op wilde zwijnen, omdat die ‘niet effectief’ zou zijn. De politiek voelde zich nu vrij om de drijfjacht op zwijnen wettelijk te verbieden zonder dat daarmee het Hof voor het blok zou worden gezet.

Plaquette

Er is geen mooiere illustratie van de bovengeschetste situatie als de prent van de Oostenrijks-Duitse schilder Moritz von Schwind (1804-1871), “Wie die Tiere den Jäger

begraben”. Een sublieme kanteling van het perspectief, waarbij een zwijn in een lang zwart gewaad met een schep over zijn schouder, twee wolven met fakkels, vier herten, die de baar (met een geweer en een jagershoedje) dragen, een konijn met een rouwkrans en een vos samen een jager ten grave dragen. De ijzergieterij Vulcanus maakte er een gietijzeren plaquette van, waarvan we er een als collectors item beschikbaar hebben voor wie er een originele toepassing voor heeft.

Cartoons en posters

Ook bij onze oosterburen ontbrandde de strijd tegen de hobbyjagers met “Wild beim Wild” en met de inzet van de Oostenrijkse karikaturist Bruno Haberzettl, die boeken publiceerde als “Brunos Jagdrevier” en “Brunos Jagdfieber”, met scherpe humoristische kritiek op de hobbyjacht.

Voor de liefhebber hebben we een van Bruno’s boeken op de kop kunnen tikken. Zie ook het interview

met Haberzettl in dit nummer (pagina 8-11). De Nederlandse illustrator Joost Veerkamp maakte een Kuifje-pastiche van een professor Zonnebloem cover met als titel "Doodsoorzaak: hobbyjagers". Ook die poster is inmiddels een gewild verzamelobject.

Nieuwe naam, nieuwe acties

Na de strijd tegen de drijfjacht op wilde zwijnen, die zich vooral afspeelde in het Kroondomein, heeft De Faunabescherming (in 1997 werd onze naam veranderd) zich toegelegd op de bestrijding van de zinloze jacht op ganzen en zwanen en hebben we aandacht gevraagd voor misstanden in het park de Hoge Veluwe.

Ecoducten

Vanaf 2011 werd er met miljoenensubsidie een ecoduct aangelegd over de N310 tussen De Hoge Veluwe en Planken Wambuis, met als doel dat grote hoefdieren zoals edelherten, damherten, reeën en wilde zwijnen makkelijker zouden kunnen migreren om hun natuurlijk trekgedrag aan de dag te leggen. Eén van de voorvechters voor dit soort verbindingen was Dr. Harm van de Veen, een bioloog en bestuurder van onze organisatie, die zich inzette voor natuurgebieden, met name op de Veluwe. Hij was één van de initiatiefnemers van de natuurontwikkelingsvisie in ons land. Zijn visie was, dat dieren zich moeten kunnen voortbewegen zonder obstakels zoals infrastructuur. Dr. Harm E. van de Veen overleed

in 1991. Het naar hem genoemde *Dr. Harm E. van de Veen ecoduct* is een ecoduct over de A1 ongeveer 2 kilometer ten oosten van de afrit Kootwijk. Het in 1998 opengestelde ecoduct is gebouwd als verbinding tussen de delen van Veluwe die doorsneden wordt door de A1.

In strijd met de oorspronkelijke bedoeling van ecoducten sloot de directie van De Hoge Veluwe het ecoduct Oud-Reemst over de N310 af met een hek, om uitwisseling van grote hoefdieren te frustreren en om wolven buiten het park te houden. De Faunabescherming voerde acties bij het ecoduct en procedeerde voor openstelling van het ecoduct. De parkdirectie beweerde onlangs het ecoduct eindelijk opengesteld te hebben, maar aan die belofte is nog steeds niet geheel voldaan.

Boeken om te winnen

In 2015 promoveerde Ariëtte Dekker aan de Rijksuniversiteit Groningen op de handel en wandel van Anton Kröller, grondlegger van de Hoge Veluwe". Deze figuur werd gekenmerkt door list, bedrog, oplichting, schandalen, eigenbelang

en jacht, waarbij hij zo listig te werk ging en de goede 'vrienden' zodanig koos, dat hij nooit werd vervolgd. Uitgeverij Bert Bakker bracht de dissertatie uit als een adembenemend boek van 826 pagina's, dat leest als een schelmenroman. Het boek maakt duidelijk wat de motieven voor aanleg van de Hoge Veluwe zijn geweest en hoe die pasten in de werkwijze van Kröller om zich te omringen met politici en bestuurders, die hem uit de wind zouden kunnen houden onder meer in ruil voor jachtprivileges. Wie het boek leest zal daarin ook veel herkennen van de huidige gang van zaken op de Hoge Veluwe.

Bibi Dumon Tak

De laatste jaren worden jagers fel bekritiseerd door gelauwerd schrijfster Bibi Dumon Tak, die in 2021 het boek *"In een groen knollenland"* publiceerde, in 2024 *"Dit boek is voor de wolf"* en in 2026 *"Wij komen in vrede"* (zie ook pagina 18).

50 jaar Faunabescherming zet de boeken in als succesvolle strijdmiddelen tegen de zeer hardnekkige hobbyjacht. We zijn er nog lang niet, maar wie zich nu aansluit, kan het einde van de hobbyjacht vast nog meemaken. In het kader van ons 50-jarig jubileum stellen we de hier beschreven boeken ter inspiratie als prijs ter beschikking van onze donateurs, die ons op de meest originele wijze laten weten waarom ze in aanmerking zouden willen komen om een van deze boeken te winnen. Inzendingen kunnen voor 1 september naar info@defaunabescherming.nl.

50 jaar tegen de stroom in

Stéphanie Palsma van Voorthuizen

Het is vroeg. De mist hangt laag boven het land. In de verte beweegt iets – een ree, een gans, misschien een vos. Het dier weet niet dat het onderdeel is van beleid, van een vergunning. Wat het wel weet, is dat het moet opletten. Een schot doorbreekt deze prachtige stilte. Dit is geen incident. Het is gepland en toegestaan. De jacht is niet verdwenen.

De jacht is een systeem

In Nederland zijn nog altijd zo'n 27.000 mensen in het bezit van een jachttakte.* Tienduizenden mensen, die dieren doden. Vaak zijn het soorten, die onder Europese regelgeving bescherming genieten. En dat gebeurt niet in het geheim, maar met toestemming van de overheid. Zo is het systeem ingericht.

Vijftig jaar lang verzet Stichting De Faunabescherming zich tegen de vanzelfsprekendheid van de jacht. Een strijd, die helaas nog elke dag gevoerd moet worden. Vijftig jaar geleden was de jacht geen onderwerp van debat. Ze hoorde bij een wereldbeeld waarin de mens zichzelf zonder twijfel boven de natuur plaatste. Doden was geen morele vraag, maar een praktische handeling, gezien als voorrecht.

Omdat niet genoeg mensen hier vragen over stelden, werd op 11 december 1975 onze stichting opgericht, die een jaar later met haar werkzaamheden begon. Onder de naam Stichting Kritisch Faunabeheer – een naam die op zichzelf

al een stellingname was – werd de vraag gesteld, die de jacht het liefst onbeantwoord liet: waarom vinden we het acceptabel om dieren te doden als dat niet strikt noodzakelijk is? De jacht was traditie en tradities rechtvaardigen zichzelf. Internationaal groeide echter de dierenrechtenbeweging en ook in

Nederland begon het besef te komen, dat dieren geen objecten zijn maar levende wezens met eigen belangen. De stichting positioneerde zich in die beginjaren expliciet tegen de norm. Onze statuten spreken van twee uitgangspunten: een ethisch uitgangspunt, dat wilde dieren zoveel mogelijk met rust en onaangetast moeten worden gelaten en een wetenschappelijk uitgangspunt, dat beheer van de natuur uitsluitend op wetenschappelijk verantwoorde wijze mag plaatsvinden. Die combinatie was – en is nog steeds – een directe aanval op het gangbare jachtbeleid. Wetenschappelijk verantwoord beleid komt er vrijwel altijd op neer dat er niets beheerd hoeft te worden. De kernvraag, die de oprichters stelden, wordt heden ten dage nog steeds niet comfortabel beantwoord.

Bescherming gaat ook over de vraag of dieren ruimte krijgen om te leven

Europa: bescherming als uitgangspunt, op papier

Er is wel iets veranderd in vijftig jaar. De jacht is niet verdwenen, wel is ze gedeeltelijk de vanzelfsprekendheid kwijtgeraakt. De echte verandering kwam niet

uit Den Haag, maar uit Brussel. De Europese Unie bracht grenzen aan, en wat begrensd wordt kan worden aangevochten. Dat hoeven we niet te romantiseren. Er wordt nog steeds veel geschoten. Er worden nog steeds volop vergunningen verleend en vrijwel altijd met dezelfde rechtvaardiging: het is nodig. Op papier is Europa een voorloper in natuurbescherming. De Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatricht-

* Voor bronvermeldingen, zie faunabescherming.nl/argus2026-1

lijn uit 1992 werden door de Europese Unie opgesteld om de biodiversiteit in Europa in stand te houden. Met deze richtlijnen werd bescherming geen morele wens meer maar een juridische verplichting: doden mag alleen onder strikte voorwaarden..

Niet langer zou de vraag moeten zijn: mogen we jagen? In plaats daarvan zegt de wet dat moet worden aangetoond, dat het niet anders kan. Dat klinkt technisch, het effect is echter radicaal: de bewijs-

last verschuift. De vraag is niet langer óf dieren beschermd moeten worden, maar onder welke uitzonderlijke omstandigheden ze gedood mogen worden. Dat verschil is essentieel en wordt in de praktijk nog altijd onvoldoende serieus genomen.

Een concreet voorbeeld speelde zich af in de zomer van 2025. De Faunabescherming had het ministerie gevraagd om de Veluwe aan te wijzen als beschermd leefgebied voor de wolf binnen het Natura 2000-kader maar dat verzoek werd aanvankelijk afgewezen. Staatssecretaris Rummenie (BBB) hanteerde een beleidslijn waarbij pas tien jaar na de vestiging van een nieuwe soort een besluit over bescherming zou worden genomen. We gingen in beroep en wonnen. De rechtbank in Den Haag noemde de redenering van de Staatssecretaris “tegenstrijdig en onnavolgbaar” omdat het ministerie zelf al had erkend dat de wolf

“bestendig aanwezig” was op de Veluwe. De Staatssecretaris was daarmee verplicht de Veluwe aan te wijzen als Natura 2000-gebied voor de wolf. Dat betekent dat nestplaatsen niet verstoord mogen worden en dat de jacht op prooidieren van de wolf – edelherten, zwijnen en reeën – aan banden moet worden gelegd. Dit laat zien hoe groot de neiging is om regels op te rekken zodra ze ongemakkelijk worden.

De grootste truc van de jacht: het woord ‘beheer’. Als de jachtlobby in de afgelopen decennia één strategische zet heeft gedaan, dan is het deze: zichzelf opnieuw uitvinden. Is het niet langer een ge-

Wolven op de Utrechtse heuvelrug. Omdat wolven bijdragen aan een robuuster en diverser ecosysteem is menselijk ingrijpen (jagen) onnodig en ongewenst. Foto: Ramon van Bentum

De vraag is niet of dieren beschermd moeten worden maar onder welke omstandigheden ze gedood mogen worden

respecteerde traditie? Dan maar een noodzaak ervan maken. De afgekeurde, bloeddorstige hobby is geherpositioneerd als ‘beheer’. Het argument van jagers is gekanteld naar ‘wij zijn goed voor de biodiversiteit en daarom horen natuur en beheer door jacht bij elkaar’. Dat klinkt geweldig rationeel. Wie langer kijkt, ziet uiteraard dat het hier niet gaat om neutrale wetenschap, maar om een beleidskeuze. Populaties worden ‘geteld’ (lees gemeten), geïnterpreteerd en vervolgens vertaald naar “noodzaak”. Alternatieven verdwijnen opvallend snel uit beeld. Dat wolven bijdragen aan een robuuster

en diverser ecosysteem in heel Europa haalt de noodzaak voor menselijke jagers onderuit. Er zijn dan ook verschillende voorbeelden hoe jagers en jagersverenigingen de publieke opinie over de wolf proberen te beïnvloeden. Denk aan berichten dat kinderen en honden niet meer veilig zouden zijn. Het juridische werk

van de Faunabescherming begint zaak na zaak met dezelfde neutrale vraag: waar is het bewijs dat doden de enige oplossing is? Dat die vraag nodig is, zegt alles.

Wolvenzaken

Neem de recente zaak van wolf Javier – vernoemd naar de legendarische hoogspringer Javier Sotomayor, vanwege zijn vermeende vermogen om over wolfwerende hekken te springen. De provincie Gelderland gaf een vergunning om deze wolf bij Voorthuizen af te schieten maar de Rechtbank Midden Nederland schorste die vergunning. De aanhoudende beweringen van de provincie Gelderland, dat Javier veelvuldig over

wolfwerende hekken zou zijn gesprongen en dat gedrag niet meer af zou kunnen leren, hielden bij de rechter geen stand. De rechtbank oordeelde bovendien, dat de provincie onvoldoende preventieve maatregelen had genomen om het vermeende gedrag in te perken en dat de staat van instandhouding van de wolf en zijn rol binnen de roedel onvoldoende waren onderzocht. De provincie Gelderland moest uiteindelijk terugkomen op haar eigen besluit. Een onafhankelijke commissie Rechtsbescherming adviseerde, dat het besluit niet in stand kon blijven en de provincie besloot de afschotvergunning – die inmiddels al was verlopen – niet te verlengen.

Ook bij minder zichtbare ingrepen blijkt hoe rekbaar het begrip “beheer” is. Begin 2024 wilde de provincie Gelderland een jonge wolvin op de Hoge Veluwe afschrikken met een paintballgeweer, gepresenteerd als een mild alternatief voor afschot. In mei 2024 oordeelde de voorzieningenrechter van de Rechtbank Gelderland dat de motivering voor deze omgevingsvergunning onvoldoende was en stelde daarmee De Faunabescherming in het gelijk.

Ganzenstrijd

Wolven trekken de aandacht maar de meest hardnekkige strijd speelt zich al decennialang af rondom een veel minder charismatisch dier: de gans. En juist daar zie je hoe diep het probleem zit. In oktober 2017 had de Raad van State al geoordeeld, dat de provincie Utrecht ten onrechte een ontheffing had verleend om vele tienduizenden ganzen te schieten – zonder bewijs, dat de aantallen ganzen of de

landbouwschade daardoor sterk zouden afnemen.

De provincie trok daar geen lering uit. Ze vroeg gewoon een nieuwe ontheffing aan. Ditmaal niet voor afschieten maar voor het vangen en vergassen met CO₂. Dat gebeurde in de ruitijd, het moment waarop ganzen niet kunnen vliegen en jongen te verzorgen hebben. De ontheffing, die de provincie Utrecht had gegeven om duizenden grauwe ganzen, brandganzen, Canadese ganzen en ‘boerenganzen’ te vergassen, werd door de rechter naar de prullenmand verwezen. Vergassen bleek niet eens een legaal middel onder de toenmalige Flora- en faunawet. De provincie had dat kennelijk niet gecheckt.

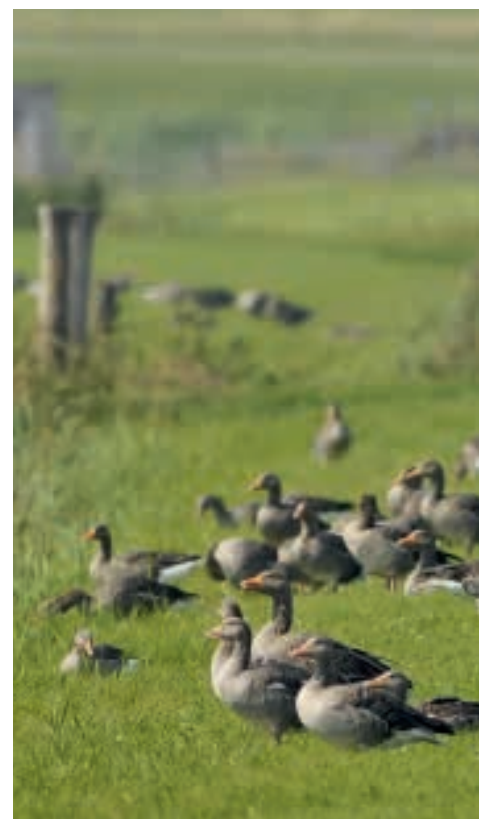
De provincie Utrecht gaf het daarna niet op. In 2018 verleende ze opnieuw toestemming voor vergassing. De Faunabescherming tekende opnieuw beroep aan, met hetzelfde argument: er is geen bewijs dat het vergassen van jaarlijks duizenden ganzen de populatie verkleint, noch dat de landbouwschade daardoor afneemt. De rechtbank in Utrecht verbood de vergassing opnieuw.

Dit zijn geen twee toevallige missers. Het is de provincie, die keer op keer dezelfde maatregel doorvoert, steeds met dezelfde onvoldoende onderbouwing, in de hoop dat er niemand naar de rechter stapt.

Overijssel deed het anders maar helaas niet beter.

De provincie verleende een vergunning voor het jaarlijks afschieten van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen in en rond negen Natura 2000-gebieden – waaronder De Wieden, de Weerribben en de Sallandse Heuvelrug – zonder de gevolgen van de

Zeker in de winter is de schade die ganzen aanrichten aan gewassen verwaarloosbaar klein. Foto: Elles Ellenbroek

jacht op de beschermde natuurwaarden van die gebieden naar behoren te toetsen. De rechtbank stelde vast, dat er onvoldoende zekerheid was, dat het afschot de natuurlijke kenmerken van de gebieden niet zou aantasten. Zo was bijvoorbeeld niet duidelijk of kraanvogels verstoord zouden worden door de jagers. De vergunning werd vernietigd.

Overijssel had in 2015 al een vergelijkbare jachtvergunning door de rechter zien sneuvelen. Desondanks bleef de provincie dezelfde weg bewandelen. Onze reactie destijds liet weinig aan duidelijkheid over: Overijssel blijkt hardleers. We voeren al decennia strijd tegen het afschot van inheemse ganzen, die in de winterperiode nauwelijks schade aan gewassen aanrichten. De ganzenstrijd illustreert iets wat in de wolvendiscussie vaak over het hoofd wordt gezien: de meeste juridische procedures gaan niet over grote, mediagenieke conflicten. Ze gaan over vergunningen, die jaar na jaar worden verlengd, over effectenonderzoeken, die niet deugen, over provincies, die de wet niet naleven totdat iemand hen daartoe dwingt. Dat werk is onzichtbaar. Maar het is wel onmisbaar.

Oud-Reemst

Bescherming is geen symbolisch begrip. Het heeft juridische consequenties, die in de rechtszaal zichtbaar worden. Echter, wat zich in de rechtszaal afspeelt, blijft vaak buiten het publieke zicht. Voor de camera's en in de pers horen en zien we grote woorden. In de rechtbank wordt pas zichtbaar hoe fragiel veel

Wilde dieren zijn geen “beheerobjecten” maar onderdeel van de natuur

jachtbeleid is. Vrijstellingen, die onvoldoende onderbouwd zijn. Besluiten, waarin alternatieven nauwelijks serieus zijn onderzocht. Beleid, dat botst met Europese verplichtingen. Het zijn geen uitzonderingen. Zo werkt het systeem. Totdat iemand het toetst.

Zelfs ogenschijnlijk technische kwesties blijken dan principiële gevechten. Neem het ecoduct Oud-Reemst, een natuurbrug op de Veluwe, die de Hoge Veluwe verbindt met het Planken Wambuis. Het ecoduct werd in

2013 geopend om de Veluwe te ontsnipperen. In 2019 sloot baron Seger van Voorst tot Voorst (ofwel baron Dubbelloops), de beheerder van Nationaal Park De Hoge Veluwe, de doorgangen af met een hekwerk, met alle gevolgen van dien. Edelheren en zwijnen konden niet meer

hun natuurlijk trekgedrag ontplooiën en jonge wolven werden op het ecoduct geblokkeerd, terwijl ouderdieren erover sprongen. Het probleem werd in het najaar van 2024 pijnlijk zichtbaar toen vier jonge wolven werden doodgereden nabij het afgesloten ecoduct.

De Faunabescherming en Animal Rights stapten naar de provincie, die het hek al jarenlang had gedoogd en dus – niet verrassend – het handhavingsverzoek aanvankelijk afwees. Er waren een bezwaarprocedure en een hoorzitting van de onafhankelijke commissie Rechtsbescherming nodig om de provincie opnieuw een beslissing te laten nemen. Dit keer met als oordeel dat de afwijzing van het handhavingsverzoek op onjuiste wettelijke basis was gestoeld en onvoldoende ecologisch was onderbouwd. Uiteindelijk verlaagde Park Hoge Veluwe het hekwerk en maakte openingen, waardoor het ecoduct weer toegankelijk werd voor wolven, wilde zwijnen, grote hoefdieren en marterachtigen. Bescherming gaat niet alleen over het voorkomen van afschot. Het gaat ook over de vraag of dieren überhaupt de ruimte krijgen om te leven.

De publieke opinie loopt voor op het beleid

Terwijl in rechtszalen de onderbouwing wordt afgedwongen, verschuift daarbuiten iets anders: het morele kompas. Onderzoeken uit 2021 (I&O Research in opdracht van de Partij voor de Dieren) en 2024 (Motivation in opdracht van de Rijksoverheid) laten consistent zien, dat er meer tegenstanders dan voorstanders zijn ten aanzien van jagen. In Nederland ervaren velen van ons jacht niet langer als vanzelfsprekend. En terecht. Wilde dieren zijn geen “beheerobjecten” maar onderdeel van de natuur waar we onlosmakelijk mee

Bijna alle vergunningen om grauwe ganzen te schieten of te vergassen worden blindelings door de provincies verstrekt, vaak in de hoop dat niemand het door heeft. Foto: Harm Niesen.

verbonden zijn. Dat leidt tot ongemak – en soms tot conflict. De terugkeer van de wolf maakt dat zichtbaar. De wolf zet de vraag op scherp: hoeveel ruimte gunnen we natuur, die we niet onder controle hebben? Bestuurders, die graag plaats maken voor een nieuw distributiecentrum maar passen en meten als het om de natuur gaat, willen eigenlijk een tuin in plaats van een ecosysteem – en dan wel eentje met kunstgras. We kunnen echter niet blijven polderen met de wetten van de ecologie.

In dat debat blijkt iets opvallends. De reflex om naar het geweer te grijpen is nog steeds sterk. Gedeputeerde Harold Zoet (BBB) van de provincie Gelderland zei eind 2025 in de Gelderlander dat “het tijd is om het geweer op te pakken en de wolven te gaan schieten”. In de rechtszaal werd zijn retoriek echter niet geaccepteerd. Diezelfde provincie moest enkele maanden later erkennen, dat haar afschotvergunning juridisch niet houdbaar was. Je kunt de natuur wel de oorlog verklaren maar in de rechtszaal wint de ecologie het gelukkig nog van het populisme. In de bestuurlijke praktijk blijft afschot vaak de eerste oplossing. Het is niet de beste, wel de meest bekende. Het is snel, zichtbaar en past binnen bestaande structuren. Dat maakt het echter nog niet gerechtvaardigd. De spanning van deze tijd zit precies tussen wat juridisch en maatschappelijk minder vanzelfsprekend is en wat bestuurlijk nog steeds als routine wordt behandeld. Het wolvendossier illustreert dat de uitkomst van juridische procedures ook niet altijd voorspelbaar is. In mei 2025 oordeelde de Rechtbank Gelderland dat wolf Hubertus op de Hoge Veluwe, die schijnbaar een hardlooper had gebeten, wél mocht worden afgeschoten. Verschillende natuurbeschermingsorganisaties, waaronder De Faunabescherming, betoogden dat de incidenten niet erg genoeg waren om afschot te rechtvaardigen en dat de wolf wellicht op een andere manier begeleid of verjaagd had kunnen worden. Het doden van een dier is een te gemakkelijke, antropocentrische (mensgerichte) oplossing voor complexe vragen over het samenleven met wilde dieren. Bij het schrijven van dit artikel in april 2026, zijn er sinds 12 maanden geen incidenten geweest waar Hubertus bij betrokken

was. Als het aan de provincie Gelderland ligt, blijft het doodvonnis echter stug gehandhaafd.

Wat vijftig jaar Faunabescherming heeft veranderd

Het is verleidelijk om terug te kijken in termen van winst en verlies. Welke zaken zijn gewonnen, welke niet. Dat doet alleen geen recht aan wat er werkelijk is veranderd.

De grootste verschuiving is dat de jager zich moet verantwoorden. Juridisch en moreel. Tot grote ergernis van bijvoorbeeld baron Dubbelloops, die in de rechtszaak in Arnhem over wolf Hubertus, voor de rechter zijn frustratie uitte over hoe hij altijd door De Faunabescherming dwars gezeten werd in zijn plannen voor het Park de Hoge Veluwe. Tot zo'n 200 jaar geleden

hoefde de adel aan het volk nauwelijks verantwoording af te leggen.

De vergane glorie van de landadel en daarbij horende fundamentele verschuiving in machtsverhoudingen is voor sommige mensen blijkbaar moeilijk te verkroppen.

Onze stichting begon haar werk in 1976 en werkt geheel zonder overheids subsidies en is volledig afhankelijk van donaties. Dat wij vijftig jaar stand hebben gehouden – en in die periode substantiële juridische en maatschappelijke verschuivingen hebben afgedwongen – is niet vanzelfsprekend. Vrijwel in alle zaken die we voeren, blijkt dat besluiten niet standhouden wanneer ze juridisch worden getoetst. Afschotvergunningen worden geschorst omdat onderbouwingen onvoldoende blijken. Op onze website faunabescherming.nl/rechtszaken, staat een eindeloos lange lijst met zaken, die we voeren tegen de provincies. Het lijkt wel of de ambtenaren, die de

De jager moet zich nu verantwoorden, juridisch en moreel

Het ecoduct Oud Reemst, ooit bedoeld om Planken Wambuis met de Hoge Veluwe te verbinden, werd in 2019 eenzijdig door de directie van de Hoge Veluwe gesloten. Foto: Gerard Ellenbroek.

vergunningen afgeven, de wet niet kennen of – erger nog – zelf jager zijn en hopen, dat De Faunabescherming er óf niet achter de vergunning komt óf ooit ophoudt met procederen.

Als de afgelopen vijftig jaar iets hebben laten zien, is het dat verandering zelden begint bij consensus. Ze begint bij tegenspraak, bij het weigeren om iets vanzelfsprekend te vinden.

De Faunabescherming speelt die rol al vijftig jaar. Niet altijd populair, niet altijd succesvol op de korte termijn – wel consequent. Die lange adem, ook van onze donateurs, blijft nodig.

Want zolang doden nog te makkelijk als oplossing wordt gepresenteerd, is de vraag niet of de strijd doorgaat, maar of we bereid zijn hem met z'n allen te blijven voeren.

En toen draaide Europa zelf de klok terug

Vijftig jaar lang maakte Europa best wat stappen vooruit op juridische gebied en dat was krachtig. Met de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992 legde ze de bewijslast waar die thuishoort: niet bij de beschermers maar bij degenen die wilden doden. Dat fundament leek stabiel. Tot het dat niet meer was.

Op 7 maart 2025 werd de beschermingsstatus van de wolf in de Europese Unie officieel afgezwakt: van “strikt beschermd” naar “beschermd”. Een technische

aanpassing, zo klonk het in Brussel. Wie weet hoe zorgvuldig die woorden oorspronkelijk gekozen waren, begrijpt dat dit geen technische aanpassing was maar een politieke terugtocht. En de weg erheen was veelzeggend.

Over de bescherming van wilde diersoorten kan de Europese Unie niet zelfstandig beslissen. Die kwestie wordt geregeld door het Verdrag van Bern, het internationale verdrag dat sinds 1979 de instandhouding van dier- en plantensoorten regelt. Om de bescherming te verlagen, moest Europa dus eerst dat verdrag laten aanpassen, een omweg, die illustreert hoe stevig de bescherming oorspronkelijk verankerd lag. En toch lukte het. Twee jaar eerder had de EU nog tégen een gelijksoortig voorstel gestemd – ingediend door Zwitserland – omdat er onvoldoende wetenschappelijke data waren om een verlaging te rechtvaardigen. Die data zijn er sindsdien niet bijgekomen. Wat er wél bijkwam, was politieke druk. Van boeren, van nationale regeringen, van partijen, die de wolf al jaren gebruiken als symbool voor alles wat er mis

zou zijn met “Brussel”, dat ons vertelt wat we moeten doen. Er werden geen doekjes om gewonden dat dit een politieke beslissing was en geen wetenschappelijke. In Nederland speelde de BBB een actieve rol bij die druk. Nederlandse Europarlementariërs van de BoerBurgerBeweging en staatssecretaris Jean Rummenie van dezelfde partij, gingen zich uitdrukkelijk inzetten voor het verlagen van de Europese beschermingsstatus van de wolf. Dezelfde staatssecretaris, die door de rechtbank in Den Haag moest worden gedwongen om de Veluwe als beschermd leefgebied voor de wolf aan te wijzen, werkte intussen in Brussel aan de instrumenten om die bescherming structureel te ondermijnen. Dit maakt de afzwakking zo verontwaardigend. De logica, dat de bescherming vaststaat en dat uitzonderingen moeten worden bewezen vormde vijftig jaar lang de basis van juridisch succes voor organisaties als De Faunabescherming. Nu wordt die logica van bovenaf losgeweekt door het fundament beetje bij beetje af te zwakken.

De ironie is bijna dramatisch van opzet. Het jubileum van vijftig jaar Faunabescherming valt samen met het moment, waarop het Europese beschermingsniveau voor het eerst in decennia structureel wordt ver-

laagd. Terwijl in Nederlandse rechtszalen nog steeds wordt gevochten om de bescherming die de richtlijnen bieden, af te dwingen, worden die richtlijnen elders stap voor stap herzien.

Wat betekent niet dat de strijd verloren is. Een organisatie als de onze, die vijftig jaar lang heeft bewezen dat bestuurders tot juridische verantwoording roepen werkt, zal dat blijven doen. Het betekent wel dat de volgende vijftig jaar een andere strijd vraagt dan de vorige. Vroeger ging het werk over wetten mogelijk maken en afdwingen wat in Europa was besloten. Vanaf nu is het ook bewaken van wat Europa dreigt terug te draaien.

Wat er op het spel staat

Ergens, op een vroege ochtend, staat opnieuw een dier in het veld. Het weet niets van beleid. Niets van richtlijnen. Niets van uitzonderingen. Wat het wel weet, is dat het moet overleven. De vraag is niet of wij regels hebben. Die hebben we. De vraag is of we bereid zijn ze serieus te nemen.

En als dat niet zo is, dan blijft er maar één ding over: dat wij dat blijven afdwingen. Zoals we dat al vijftig jaar doen.

Dat De Faunabescherming vijftig jaar stand heeft gehouden is niet vanzelfsprekend

De wijsheid van wolven

Over hoe wolven denken, leidinggeven en voor elkaar zorgen

Wilfred Roelink

Omgaan met de wolf als ‘vriend’ of ‘vijand’ komt voort uit een manier van denken die het dier geen recht doet. In de gepolariseerde discussie ben je dan al gauw voor of tegen de mens. Maar dergelijke posities zijn inmiddels achterhaald. In 2017 verscheen *The First Domestication*, door Pierotti en Fogg (Yale University Press) en daarin beschrijven ze hoe wolf en mens elkaar oorspronkelijk hebben opgezocht en elkaar hebben gedomesticeerd. Ze zijn in de loop van eeuwen op elkaar gaan lijken. Die auteurs spreken van ‘co-evolutie’ waarin wolven ons leerden over groepscohesie, conflictbeheersing en solidariteit. Ook ‘op moreel en ethisch vlak werden wolven onze leermeesters’ (Elize de Mul). Dit zijn begrippen die de wolf niet vermensenlijken (antropomorfiseren) of de mens overdreven verdierlijken: ze beschouwen beide soorten met respect.

In haar boek *De wijsheid van wolven* heeft Radinger talloze observaties verzameld die in deze zienswijze passen. Ze toont aan dat observeren van wolven niet wegglijdt in natuurlezen, spirituele duiding, symboliseren of orakelen, maar een direct herkenbaar beeld oplevert van hun doen en laten. Familieleden zijn zorgzaam voor elkaar en verdelen taken naar talent, er is geen dictatoriaal alfawolvenpaar. Durfals en stille types vinden een plek in het roedel. Door spel en begrenzing leert de wolf hoe hij door andere wolven wordt waar-

genomen (intelligentie). Roedelsucces van de familie wordt bepaald door familiebelang te stellen boven individueel belang, door communiceren en rituelen, door standvastige aanvoerders (de vijand van de wolf ziet agressie en dominantie aan voor normaal gedrag, maar dat is het geval in gevangenschap, waar familiebanden ontbreken).

Wat de wolf ons kan leren over mens zijn

Voor teven en ouderen is in het roedel een taak weggelegd, die de reuen en jongeren niet kunnen uitoefenen, zoals spelen met de welpen, waaruit blijkt dat wolven niet alles verbinden met presteren en competitie, maar wel met nieuwe dingen leren. Underdogs bestaan niet in een roedel en wie is weggelopen mag altijd terugkeren. Dezelfde familie leeft liefst decennia lang in hetzelfde territorium, waar voldoende voedsel is en de welpen veilig opgroeien. Een geschikt territorium wordt

overigens altijd bezet, ook als een roedel verjaagd of door bejaging uitgeroeid wordt. Al deze observaties dienen als bewijsmateriaal binnen de cognitieve ethologie, die onderzoek doet naar vaardigheden, geheugen, gedachten, gevoelens, emoties, inclusief de vaardigheid om eigen gevoelens en voorstellingen op een ander wezen te projecteren (de overeenkomsten met mensen is overrompend). Toch pleit de auteur voor terughoudendheid bij wetenschappelijk onderzoek uit ‘wolfwaardigheid’, respect voor de wolf. Het is niet nodig om alles te verklaren. Het geduld bijvoorbeeld waarmee wolven jagen en tegenslag in-

casseren is voor mensen onbegrijpelijk. In riskante situaties stoppen wolven en stellen een besluit uit.

Wolvengehuil raakt ons diep, maar we weten niet meer waarom. De ontmoeting met een wolf raakt in ons de plek waar we nog heel zijn, aldus de auteur. Hij haalt ons uit het veilige, *high tech* bestaan en biedt troost, we voelen ons weer deel van het geheel. Wolven wekken ons vertrouwen, zonder dat ze onder controle te krijgen zijn. Ze herinneren ons aan een natuurlijk levensritme, maar wij zitten nu eenmaal in een keurslijf van regels, verboden en bureaucratie.

Hebben we wolven nodig? Nee, zegt de auteur, maar we willen ze wel. De wolf is welkom. Hoe kunnen mens en wolf vervolgens samenleven? Daarvoor is het nodig om ze te observeren in hun territorium, zowel hun aantrekkelijke als gruwelijke praktijken. 'Pas als je de natuur in al haar facetten accepteert, zul je merken dat ze allang in je hart zit.'

Durfals en stille types vinden een plek in het roedel

Dan kun je feit en fictie scheiden, en sprookjes en nepberichten herkennen. Betrouwbare bronnen raadplegen en dito voorlichting herkennen. Praktische oplossingen toepassen voor toeristen en veehouders ('vanaf het prille begin moeten wolven zwaar ontmoedigd worden om weidedieren te roven').

Dit helder en vlot geschreven boek staat vol met observaties en verstandige interpretaties van wolvengedrag. Het kiest partij voor wolf en mens samen. Na de laatste pagina kan het niet anders of de lezer heeft zijn spiegelbeeld gezien in de wolf en het roedel. Echt een boek dat uit empirische ervaring én uit het hart spreekt.

Titel: De wijsheid van wolven

Auteur: Elli H. Radinger

Uitgever: Lev

ISBN: 9789400518575

Prijs: € 22,99

In memoriam

Hugh Gallacher, oud-voorzitter van Stichting Kritisch Faunabeheer

Niko Koffeman

Hugh Gallacher was een prominente socioloog, vogelliefhebber en natuurbeschermer, die in 1976 met anderen de Stichting Kritisch Faunabeheer (SKF) oprichtte.

We herinneren Hugh als een spilfiguur in het Nederlandse debat over faunabeleid. Hij stelde zich zeer kritisch op tegen de jacht en tegen traditionele beheermethoden.

Gallacher bepleitte om via juridische en intellectuele weg op te komen voor de bescherming van wilde dieren. Hij daagde gevestigde jachttradities uit en pleitte voor de intrinsieke waarde van de natuur. Gallacher legde de nadruk op

Foto: Jacques van der Neut

een morele en wetenschappelijke benadering van de fauna. Hij verzette zich tegen praktijken zoals jagen, visen en het rapen van eieren, die hij onverenigbaar vond

met moderne natuurbescherming. Naast zijn werk voor de SKF was Hugh van 1990 tot 2008 directeur van de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland. Hij schreef talloze artikelen in *Argus* en *Het Vogeljaar*, waarin hij vaak opriep tot een verenigd front onder natuurbeschermers. Hij streed voor de rechten van dieren in een steeds verder verstedelijkt en door mensen gedomineerd landschap.

Hugh Gallacher overleed in januari 2026. Wij zullen zijn tomeloze inzet voor een beter faunabeleid niet vergeten.

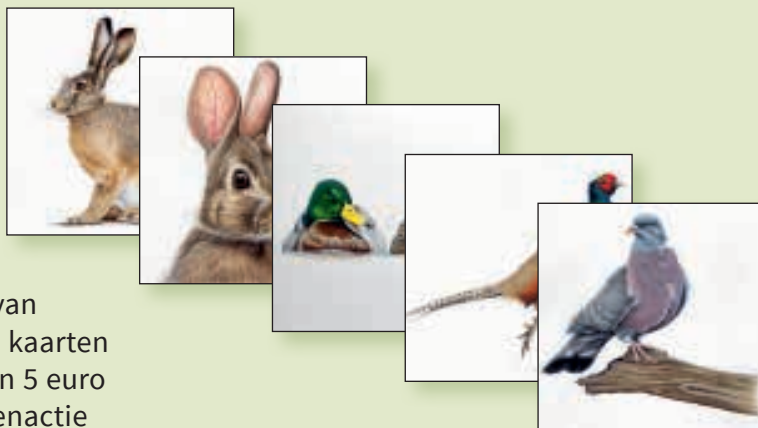

Steun De Faunabescherming

Met uw steun zetten wij ons met hart en ziel in voor de bescherming van wilde dieren in ons land.

Kunstenares Wandalin van den Abeele heeft speciaal voor ons een serie schitterende illustraties gemaakt voor de vijf helaas nog steeds vrij bejaagbare diersoorten in Nederland: haas, konijn, wilde eend, fazant en houtduif.

De afbeeldingen zijn te verkrijgen in sets van 10 gevouwen wenskaarten, met enveloppen van 14x14 cm. Een set kost 15 euro en bevat twee kaarten van elke tekening. De verzendkosten bedragen 5 euro per bestelling. Meer informatie over de kaartenactie vindt u op faunabescherming.nl/kaartenactie

Naast de kaartensets kunt u ook faunabeschermingspostzegels bij ons bestellen.

Een vel van 10 zegels kost 18 euro, inclusief verzendkosten.

Nieuw zijn de mokken Bram/Hubertus. De afbeeldingen op de mokken staan symbool voor de twee wolven voor wie het doodvonnis is getekend en misschien zelfs al voltrokken.

Een mok kost € 7,50 + € 5 verzendkosten per bestelling, zolang de voorraad strekt.

Ook kunt u via de website van de De Faunabescherming, eveneens zolang de voorraad strekt, een tweetal boeken bestellen.

Het boek **Harry Voss en de nozems van het bos**, met (jeugd)herinneringen van Harry en gedichten van Aad van de Waal, waaraan we in Argus 2024/1 uitgebreid aandacht hebben besteed, is voor € 14,50 te verkrijgen.

Het welkomstgeschenk voor nieuwe donateurs, het boek **Wij komen in vrede** van Bibi Dumon Tak en Annemarie van Haeringen, is ook verkrijgbaar via onze website. Kosten: 16 euro.

Bestellen kan via faunabescherming.nl/bestellen. De verzendkosten bedragen 5 euro per bestelling.

Alle opbrengsten komen geheel ten goede aan acties van de De Faunabescherming.

OVERSCHOT

Mijn favoriete zwijn is morgen jarig
maar dan vertoef ik mijlen verderop
Toch acht ik 'geen cadeau' wat al te karig
en zet, al is dat enigszins voorbarig
alvast dat mooie kroontje op zijn kop

Er zijn nog vele vragen die mij kwellen
omtrent de vreemde wegen van het lot
Ik zie de jagers naarstig zwijnen tellen
en kan de toekomst nu welhaast voorspellen
Hun gretigheid koerst richting overschot

Hun telmethode blijft mij licht verbazen
Zij zien hun kansen telkenmale schoon
Ik vrees de snelle slotsom van die dwazen
en hoor ze nu al over wildgroei razen
'Wel honderd, waarvan tachtig met een kroon!'

© Aad van der Waal
Uit: Harry Voss en de nozems van het bos

De Buit van Voss

Illustratie: Ineke van den Abeele

Tekst: Harry Voss en Gerard Ellenbroek

BIJVOEREN

Hoewel we er de laatste tijd wat minder over horen, gebeuren er in het Kroondomein nog steeds dingen die het daglicht niet kunnen verdragen. Neem nou vorige week. Bij een van mijn fietstochten door het gebied trof ik op een plek, die niet direct zichtbaar is vanaf de meest be(t)reden (fiets)paden, enkele tientallen kilo's mais aan. Dit was uitgestrooid over een grote oppervlakte, kennelijk met het doel om wilde zwijnen te lokken. Omdat voorlopig de jacht op wilde zwijnen nog gesloten is, is het kennelijk de bedoeling om de zwijnen in alle rust te laten wennen aan het lokvoer op deze plek. Dit alles om vervolgens, na 1 juli, wanneer de jacht geopend wordt, gemakkelijk toe te kunnen slaan. Of, nog erger, misschien schieten ze de dieren nu al wel af...

Het tapijt van maiskorrels in het Kroondomein. Foto: Harry Voss.

Volgens Vogelbescherming Nederland neemt de populatie van oeverzwaluwen ieder jaar met 5% af. Foto: Harm Niesen.

ÉÉN ZWALUW ...

Het is zo langzamerhand wel bij iedereen bekend dat het slecht gaat met de insecten in Nederland. Door hun plaats in de voedselketen heeft dit een enorme uitwerking op alle andere dieren, die direct of indirect van insecten afhankelijk zijn. In De Stentor van 20 mei 2026 lezen we dat de zwaluwenpopulaties al jaren afneemt. Volgens Timo Roeke van Vogelbescherming daalt de populatie van oeverzwaluwen ieder jaar met 5%. Het aantal boerenzwaluwen blijft volgens hem nog wel stabiel maar hoe lang dat nog zal zijn?

Belangrijkste oorzaak van de afname van insecten is de intensieve landbouw waarbij nog steeds veelvuldig gebruik wordt gemaakt van bestrijdingsmiddelen of pesticiden, door de landbouwsector stevast aangeduid met de verhullende naam "gewasbeschermingsmiddelen".

Bij de grote sterfte binnen twee kolonies oeverzwaluwen bij de Haarrijnse Plas bij Utrecht toonden onderzoekers van de Wageningen Universiteit een rechtstreeks verband aan tussen deze sterfte en het gebruik van twee verschillende pesticiden in de omgeving. Arnold de Jong van SOVON wijst daarnaast ook nog op een andere bedreiging voor de oeverzwaluw: de afgenomen bouwactiviteiten. De oeverzwaluw nestelt in uitgegraven hopen. Vaak bij water maar ook wel in zandhopen op bouwterreinen. Doordat er steeds minder bouwprojecten zijn, verdwijnt deze nestgelegenheid voor oeverzwaluwen.

DE WOLF ALS VERDIENMODEL

Op de website 'Animals Today', het mediaplatform van House of Animals, lezen we dat deze organisatie aangifte heeft gedaan tegen een wel heel brutale, vermeende profiteur van overheidsgelden. Een paarden- en ponyhandelaar uit Friesland, luisterend naar de naam 'Jurgen' zou de wolvenaantallen op

zijn shetlandpony's gebruiken als verdienmodel. Door het aanvragen van schadevergoedingen voor wolvenaanvallen zou de man inmiddels 22.858 euro hebben geïncasseerd. Om aan de voorwaarden voor het verkrijgen van zo'n vergoeding te voldoen zou het terrein, waarop de pony's lopen, voorzien moeten zijn van een deugdelijke, wolfwerende omheining.

Duidelijk is te zien waarom deze omheining volstrekt ongeschikt is pony's tegen een wolvenaanval te beschermen. © House of Animals

3-DAAGS WILDARRANGEMENT?

Op Instagram werden we attent gemaakt op een wel hele vreemde reclame voor een 'uniek wildarrangement'. In eerste instantie denk je "Het zal toch niet?" Maar jawel hoor, het 3-daags arrangement houdt wel degelijk een dag op jacht met een jager in en wel op het landgoed Winfried bij Wapenveld. En als klap op de vuurpijl mogen de deelnemers de derde dag ook nog de handen uit de mouwen steken om het geschoten wild te "verwerken". Je hoeft je niet af te vragen wat de deelnemers aan dit soort misselijk makende vrijetijdsbesteding allemaal voor onzin voorgeschoteld krijgen. Triest dat dit is ons land nog gewoon te boeken is.

JACHTHUT MET LIKSTEEN

Op de besloten plek in het bosgebied Bruggelen ten zuidwesten van Apeldoorn, tussen Ugchelen en Hoog Buurlo, troffen we een ons nog niet bekende jachthut aan. Tegenover het toch wel behoorlijk kolossale, illegale bouwwerk, was in het schootsveld van de hut een voerbak geplaatst. Aan de zijkant was aan een boom een liksteen bevestigd. Kortom alles was in het werk gesteld om het de wilde dieren hier naar de zin te maken. Zij het uitsluitend met kwaadaardige bedoelingen...

ning. Daarvan is volgens Animal Crime Unit van House of Animals geenszins sprake. Volgens deze organisatie vormen de overheidsvergoedingen voor schade door wolven een perverse

prikkel om geld te verdienen.

In het geval van de ponyhandelaar geeft, naast het ontbreken van een deugdelijke omrastering, waardoor een vergoeding ten onrechte zou zijn uitgekeerd, ook de hoogte vergoeding ernstig te denken. Voor een wolvenaanval op een 'gemiddelde shetlandpony' wordt een veel hoger bedrag uitgekeerd dan de dagwaarde van het dier. Terwijl de handelaar voor een pony, die door een wolf is gedood, zo'n 850 euro opstrijkt, levert het dier op marktplaats tussen de 100 en 200 euro op en in de handel zelfs nog veel minder. Kortom, schadevergoedingen voor wolvenaanvallen zijn een zeer lucratieve zaak voor mensen, die er misbruik van willen maken.

De jachthut met "toebehoren" in het bosgebied Bruggelen.

Vogelvrij

Ellen Putman

Wie is de mol? De **mol** (*Talpa europaea*) is een zoogdier met een grijszwarte vacht, piepkleine ogen en enorme graafpoten aan de voorkant. Een mol eet per dag de helft van zijn eigen gewicht. Op het menu staan regenwormen, maar ook insecten, spinnen, slakken of zelfs jonge muizen.

Een bijzonder kenmerk van de mol is dat zijn haren in de huidaanhechting kantelen, zodat ze niet blijven steken in de gangwanden als de mol achteruit krabbelt. En om te voorkomen dat zijn oren dicht gaan zitten met zand tijdens het graven, heeft hij inwendige oorschelpen en er zit een gordijntje van haren voor de opening.

Met zijn gegraaf levert de mol een belangrijke bijdrage aan het ecosysteem en de bodemvruchtbaarheid. Door de gangen kunnen water en zuurstof tot diep in de aarde doordringen waardoor de bodemstructuur verbetert. Mollen komen vooral voor daar waar veel wormen en larven zijn en zijn een teken dat de bodem gezond is.

In Duitsland is de mol sinds 2009 een strikt beschermde diersoort juist vanwege zijn bijdrage aan de bodem-

verbetering, welke leidt tot gezondere tuinen, natuur, bossen en akkers.

In Nederland daarentegen is de mol sinds 2005 geen beschermde diersoort meer. Helaas is sinds die tijd de mol vogelvrij en wordt geen middel geschuwd om hem verjagen. Zoals met het gebruik van vallen, vangkooien, klemmen, het inzetten van een gasexplosie waarbij tunnels worden geïnjecteerd met Rodenator Pro en chemische bestrijding door middel van vergassing. De grootste bedreiging voor de mol is dan ook de mens.

De vervolging van mollen heeft zelden een langdurig effect. Wanneer in voedselrijke bodems leefgebieden vrijkomen, worden deze doorgaans weer snel door andere dieren ingenomen, zoals een andere mol.

De bestrijding van mollen is bovendien ongunstig voor kleine roofdieren. Indirect omdat wezel en hermelijn bij het verdwijnen van mollen zonder ondergrondse transportbanen (mollengangen) komen te zitten, en direct omdat wezel en hermelijn, onbedoeld, sneuvelen in mollenklemmen.

Foto: Mick E. Talbot, Creative Commons